

§ 14.

Justerades åtskilliga utdrag ur detta protokoll.

§ 15.

Herr Lithner erhöll på begäran och i anledning af timadt dödsfall inom hans familj ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från den 15 innevarande månad.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 14 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes protokollet för den 7 äfvensom förut icke justerade protokollsutdrag för den 12 innevarande månad.

§ 2.

Herr Talmannen gaf tillkänna, att Herr Berg med inlemnadt läkarebetyg styrkt, att han vore af sjukdom hindrad infinna sig i dagens sammanträde.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda Kamrar godkänt de uti Stats-Utskottets Memorial N:o 30 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga anslagsfrågor, deruti Kamrarne vid föredragningen af nämnda Utskotts Utlåtande N:o 19 fattat olika beslut, samt vidare denna dag blifvit bestämd för omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver de olika besluten, så företogs nu dessa omröstningar enligt nedanintagna propositioner:

Första omröstningen.

Den, som bifaller Stats-Utskottets uti tredje punkten af dess Utlåtande N:o 19 gjorda hemställan, att Riksdagen måtte besluta att för år 1871 bevilja En million Riksdaler till fortsättande af arbetena å norra stambanan från Upsala till Sala och vidare öfver Bolandet, Brovallen och Krylbo till Storvik, samt att arbetena skola börja vid Upsala,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Stats-Utskottets berörda hemställan blifvit af Riksdagen afslagen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 88 ja och 97 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 81 ja och 36 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 88 ja och 97 nej,

sammanräkningen visar 169 ja och 133 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Andra omröstningen.

Den, som bifaller Stats-Utskottets uti fjerde punkten af dess Utlåtande N:o 19 gjorda hemställan, att Riksdagen måtte besluta att för år 1871 bevilja En million Riksdaler till fortsättande af arbetena å östra stambanan från Norrköping öfver Linköping och Mjölby till Nässjö,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Stats-Utskottets berörda hemställan blifvit af Riksdagen afslagen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 83 ja och 102 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 94 ja och 23 nej, hvadan då dertill läggas Andra Kammarens röster,

eller 83 ja och 102 nej,

sammanräkningen visar 177 ja och 125 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen.

Den, som gillar Stats-Utskottets, uti 14:de punkten af dess Utlåtande N:o 19, gjorda hemställan att Herr C. W. Sjögréens vid innevarande riksdag väckta motion, i fråga om anslag för jernvägsanläggningarne mellan Nässjö och Oscarshamn, må lemnas utan afseende,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen, med afslag å Utskottets hemställan beslutat, att af det statsunderstöd, En million Riksdaler, som vid sistlidna riksdag beviljades för jernvägsanläggningarne mellan Nässjö och Oscarshamn att tilldelas det för nämnda jernväg bildade bolag, då banan blifvit färdigbyggd, afsynad och godkänd, Trehundra Tusen Riksdaler skola utgå, när en fjerdedel af vägen, ytterligare Trehundra Tusen Riksdaler då halfva vägen är färdigbyggd och öppnad för trafik, samt återstoden Fyrahundra Tusen Riksdaler då banan är färdigbyggd, afsynad och godkänd.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmeddelarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogos nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 72 ja och 109 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 81 ja och 35 nej, hvadan då dertill läggas Andra Kammarens röster,

eller 72 ja och 109 nej,

sammanräkningen visar 153 ja och 144 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 21, angående regleringen af utgifterna under Riks-Statens Första Hufvudtitel.

1:a Punkten.

Herr Jöns Pehrsson: Efter de storartade anslag, som nyss genom de skedda gemensamma voteringarne blifvit till jernvägsanläggningar beviljade, torde så mycket mer framgå nödvändigheten deraf att framför allt annat söka bereda möjlighet till nedsättning i öfriga statsutgifter, der sådant utan olägenhet låter sig göra. Hvad min nu föreliggande motion beträffar, kan jag visserligen icke för denna gång hoppas att vinna mitt med densammas väckande åsyftade ändamål, ty Stats-Utskottet har knappast bevärdigat densamma med den ringaste tillstymmelse till motivering, utan endast förklarar, "att några förändrade förhållanden, som kunna inverka på bedömandet af denna fråga, hvarken blifvit af motionären åberopade eller Utskottet sedermera veterligen tillkommit". Det synes mig dock, som om Utskottet, när det så kunnat uttrycka sig, icke ens behagat genomläsa min motion, ty uti densamma har jag nog sökt gifva skäl för den ifrågavarande nedsättningen. Jag har nemligen framhållit behofvet och önskvärdheten af att, om möjligt, söka undvika den i Kongl. Maj:ts Proposition om statsverkets tillstånd och behof ifrågasatta förhöjningen dels af den direkta allmänna bevillningen, dels ock af den indirekta genom höjande af bränvinstillverkningsafgiften: dels slutligen har jag påpekat det oafvisliga nödtvånget för oss att en gång söka få slut på detta blinda framåttrusande på skuldsättningens bana, som nästan hvarje år upprepas genom upptagande af stora statslån till jernvägsbyggnader och andra produktiva ändamål, såsom det så lockande förespeglas, men hvilka lån i själfva verket till största delen utgå till betäckande af nödiga räntor och amorteringar af äldre statsskulder, äfvensom till den onödiga statslyxens uppehållande och fortsättande. Mig förefaller det i sanning underligt — så framt man eljest verkligen *vill* söka åstadkomma någon minskning i Statens utgifter — om man icke skulle kunna beqväma sig för att i detta afseende, så att säga, börja från början, och sålunda se till huruvida det icke vore möjligt att äfven å den Första Hufvudtiteln söka åvägabringa några besparingar till statskassan genom åtskilliga nedsättningar af de å denna Hufvudtitel anvisade anslag.

Då jag tog mig friheten väcka denna min motion, blef jag genast, och före dess remiss till Utskottet, öfverhopad med en mängd förebräelser och tillvitelser af en högvälboren ledamot i denna Kammare. Den ädle grefven, som redan då uppträdde som min motståndare i denna sak, påstod bland annat, att det vore en *juridisk omöjlighet* att åstadkomma en nedsättning å anslagen till denna Hufvudtitel. Jag vill till svar härå endast åberopa grundlagens bud, som i 58 § Regeringsformen jemförd med 39 § Riksdags-ordningen stadgar, att "vid hvarje Riksdag låte Konungen uppvisa statsverkets tillstånd i alla dess delar, till inkomster och utgifter, fordringar och skulder, för det Stats-Utskott, som Riksdagen utväljer", äfvensom att det "åligger Stats-Utskottet att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå hvad till fyllande af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna". Härå synes mig alldeles oförtydligt framgå, att statsutgifterna icke under någon Hufvudtitel blifvit bestämda att för all framtid till oförändradt belopp utgå, hvadan det följaktligen

äfven måste vara både juridiskt och moraliskt rätt att, då trängande behof det kräfvä, å dessa utgifter göra nedsättningar; och nu, om någonsin — efter de nyss voterade stora anslagen till fortsättande af Statens jernvägar — förefinnas berättigade behof att på andra håll söka åstadkomma nödiga besparingar.

Samme ärade talare behagade äfven vid detta tillfälle framställa en liknelse, som jag visserligen icke precis tyckte om, men hvilken jag icke heller här anser vara tillämplig. Deremot må det tillåtas äfven mig att framställa en annan liknelse: om t. ex. den ärade talaren sjelf på något af sina gods hade en förvaltare, som icke fogade sig efter sin principals åsichter om sparsamhetens dygd, utan skaffade sig många tjenare och gladeliga och lusteliga framlefde sina dagar i sus och dus, männe icke vid sådant förhållande principalen, som bättre lärt sig värdera både tid och penningar, skulle känna sig uppmanad att i all vänlighet till sin förvaltare hemställa, huruvida icke denne funne med sitt eget och sin familjs intressen mera förenligt att i någon mån minska utgifterna för sina lefnadskostnader och nöjen, samt i stället söka bereda sig och de sina några besparingar för framtiden? Jag hoppas att herrarne behagade finna, att det åligger oss, Svenska folkets valda ombud, att, såsom principaler å folkets vägnar, i största underdånighet hos vår höge förvaltare, Stats-Chefen, göra den hemställan, huruvida icke han, i betraktande af landets betryckta ställning, vill åtnöja sig med ett något mindre auslag å denna Hufvudtitel. Jag fäster mig icke här vid det personliga anslaget till Hans Maj:ts Konungen, utan vid åtskilliga andra anslag under denna Hufvudtitel. Så t. ex. har jag i min motion vågat påpeka, att med nutidens lättare kommunikationer anslaget till Kongl. hofstallets utfodring väl kunde tåla vid någon nedsättning. Äfvenså har jag i min motion varit nog uppriktig att tillstå, det jag icke ens sjelf vågat hysa den djerfva förhoppning att syftemålet med min motion i dess helhet på en gång skulle kunna vinnas; men derjemte förlitar jag mig dock derpå, att inom denna Kammare skall finnas tillräckligt stort antal nog fosterländskt sinnade män att ingå på det modifierade förslag jag nu ämnar framlägga. Det är nemligen från min ståndpunkt icke något gyckel utan det fullaste allvar, då jag påstår att det är vår pligt, att såsom Svenska folkets representanter i all ödmjukhet inför Statens höge förvaltare framhålla, burusom Statens finanser befinna sig i en ganska bekymmersam ställning och vil tarfva, att utgifterna på alla möjliga håll så mycket sig göra låter förminska. Lifligt är jag ock öfvertygad derom, att vår älskade Konung skall vid dessa våra önskningar fästa allt afscende, så vida de nemligen komma inför hans öron. Det är derföre med så mycket större tillfredsställelse och glädje, som jag vid detta tillfälle på ministerbänken varseblifver Regeringens främste ledamot och vid hans sida den minister, som handhafver Statens finanser. Jag kan nemligen derigenom hoppas, att de önskningar, som Svenska folket i denna fråga genom oss, dess ombud, här uttala, skola komma inför Konungens thron, utan att vi såsom under längesedan försvunna hårda tider, under Engelbrechts dagar, behöfvä på fjerran trakt uppsöka vår Konung och klaga vår nöd. Må vi sålunda ej med gyckel och skämt öfver den allvarliga frågan låta detta tillfälle att inför thronen gifva våra önskningar till känna, gå oss fruktlöst ur händerna, utan öppet och ärligt

uttala vår förväntan, att sparsamhetens dygd från detta ögonblick och för kommande dagar må å högsta ort göra sig gällande, och blifva ett hedrande föredöme för hela representationen och de enskilde medborgarne i vårt älskade fosterland.

Jag vill ej längre uppehålla Kammarens tid, men jag måste tillstå, att det för mig skulle kännas smärtsamt och nedslående, om jag funne mig vara den ende i denna Kammare, som yrkade bifall till det förslag, hvarom jag härmedelst hos Herr Talmannen vördsamt anhåller om proposition, och hvilket är af följande lydelse: "att Riksdagen beslutar nedsätta anslaget till Kongl. hofstallets utfodring med 15,000 R:dr R:mt och, i anseende till landets och statsverkets betryckta ställning, i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t nädigst täcktes tillse, om ej för framtiden Första Hufvudtitelns anslag kunna nedsättas.

Herr Hedin: Herr Talman! Mine Herrar! Med Stats-Utskottet kan jag icke annat än instämma i dess afstyrkande af bifall till Herr Jöns Pehrssons motion, ty det är påtagligt, att Riksdagen icke kan besluta en sådan nedsättning, som så plötsligt och så starkt skulle rubba hela den ekonomi, som representeras af Första Hufvudtiteln. Men likväl tror jag, att ett amendement till Utskottets Betänkande icke vore ur vägen. Stats-Utskottet har sjelft påmint om, att likadana förslag blifvit af samme motionär vid de tvänne sistförflutna riksdagarne väckta, och dertill vill jag lägga den erinran, att motionens förkastande nu säkerligen icke skall hindra dess förnyande vid nästkommande riksdag. Jag frågar mig då: kan detta vara behagligt för någondera sidan, Riksdagen eller Regeringen? och när jag med nej måste besvara den frågan, således jag deraf till en ny: finnes icke någon utväg att komma till en af landets ekonomiska ställning påkallad reduktion af denna Hufvudtitel, utan att man därför behöfver göra sig skyldig till några ingrepp, eller kränka den grannlagenhet, hvarpå Statschefen har anspråk? För min del tror jag, att en sådan utväg finnes; jag anhåller, att Kammaren ville med tålmod lyssna till mina ord; trogen min vana, skall jag icke länge upptaga Kammarens uppmärksamhet och dyrbara tid. Jag tror alls icke, att det är nödigt att göra en diskussion om Första Hufvudtiteln till en *sensationsförhandling*, såsom här stundom skett. Man har t. ex. sagt, att det fordras mera mod att försvara, än att angripa denna Hufvudtitel; för min del må jag bekänna, att behandlingen af denna, liksom af andra statsregleringsfrågor, ej synes mig ställa några ofantliga anspråk på det civila modet, ty i ena som i andra fallet, och på hvilken ståndpunkt man än må befinna sig, är det ju blott fråga om den enkla saken att uttala en motiverad åsigt. Man har vidare vädjat till den monarkiska principen och velat se en fiendtlighet emot densamma uti hvarje förslag till nedsättning af Första Hufvudtiteln; härvid vill jag anmärka, att de, som äro varma vänner icke endast, och helt platoniskt, af den monarkiska principen såsom sådan, utan af monarkien i Sverige, gjorde bäst i att icke uppsöka sådana motiver, så länge andra närmare till hands liggande finnas — och sådana finnas verkligen. Hvad slutligen beträffar den ofta omordade grannlagenheten, så — hvem vill väl kränka den? Icke jag, men framför henne måste jag dock gifva plats åt andra, genom sjelfva sin

natur viktigare hänsyn. När jag vill bedöma, om anslaget å Första Hufvudtiteln är för högt och sålunda bör nedsättas, så är det naturligt, att jag betraktar det i förhållande till det statsändamål, som genom denna Hufvudtitel skall befrämjas. Dervid tränger sig den tanken ovillkorligen fram, att våra dagars konstitutionela monarki har fått en mot förra tidens kungadöme så väsendtligt förändrad betydelse, att den gjorde klokast mot sig sjelf, om den intoge en mera anspråkslös, eller om jag så får säga, mera borgerlig hållning. Det *har* funnits en tid, när konungadömet, att så säga, uppbar hela samhället och dess utveckling; detta hade då sin grund så väl i styrelsesättets beskaffenhet som de stora personligheterna. Men tiderna äro nu ofantligt förändrade. Om nu medborgarne äro laglydige, om skatterna betalas, om allmänandan lifvas till stora ansträngningar för patriotiska ändamål, med ett ord, om samhället *håller ihop* och går framåt, så kan nu ingen säga, att detta i en konstitutionel monarki är att tillskrifva hvarken monarkens personlighet, som, utan synnerligt märkbar olägenhet kan vara särdeles obetydlig, icke heller den monarkiska formen. Under en så förändrad monarkiens betydelse synes mig riktigtast, att royautén icke söker upprätthålla yttre anspråk, som icke motsvaras af inre halt. I den af Gustaf III uppsatta och af 1778 års Riksdag antagna konungaförsäkran, som då afsågs skulle gälla för Sveriges kommande Konungar, har han i de välbekanta orden: "anseendes städse för vår största ära att vara den första medborgaren bland ett rättskaffens fritt folk", uttalat en grundsats, som jag tror icke kan lyckligare formuleras till högsta rättesnöre för våra dagars konstitutionela monarker.

Med en sådan uppfattning af förhållandena är det naturligt, att jag för min del anser mig ega skäl att säga, det vår nuvarande Första Hufvudtitel är för dryg i förhållande till det statsändamål, som genom dessa utgifter skall befrämjas. Endast i förbigående vill jag påpeka — och det är lätt för hvar och en att sjelf göra tillämpningen deraf — att man för att känna Första Hufvudtitels rätta belopp bör, såsom äfven eljest i statsekonomien vid sidan af "det man ser", d. v. s. slutsumman i Utskottets Utlåtande, komma ihåg "äfven det man icke ser", eller att under andra Hufvudtitlar finnas mer eller mindre maskerade utgifter, som rätteligen höra under den första, kortligen, att Första Hufvudtiteln ej så litet öfverstiger 1,417,000 R:dr. Emellertid anser jag såsom sagdt, att en plötslig och stark nedsättning är helt enkelt en omöjlighet. Jag tror att den endast kan ske efter vidtagna nödiga förberedelser och successift, samt till ett belopp, hvarom det torde vara svårt att på förhand bilda sig ett bestämdt omdöme. Här synes mig en anvisning om rätta vägen vara gifven, nemligen att åt Kongl. Maj:t lemua initiativet i denna sak.

Jag skall derföre tillåta mig att föreslå, och, så vida mitt förslag vinner något understöd, yrka proposition derå, att Riksdagen beslutar en anhållan, att Kongl. Maj:t ville undersöka, i hvilken mån inskränkningar i hofförvaltningen efter hand kunna ega rum, samt föreslå deraf föranledda, successiva nedsättningar å Första Hufvudtiteln. Det är möjligt att denna Kammares majoritet icke skall dela min åsigt, och jag ber då blott att man icke ville i mina ord inlägga något annat eller mera, än i dem verkligen ligger, och i öfrigt upptaga min hemställan så, som en öppet, men hofsamt uttalad, ärlig mening förtjenar.

Herr *Lars Ersson* förenade sig i detta anförande.

Grefve Sparre: Jag hade icke ämnat begära ordet i anledning af den första talarens anförande, men anser deremot ett svar från Kammaren i anledning af hvad den siste talaren yttrat icke böra uteblifva. Det vore ett besynnerligt tecken att i nästa ögonblick, efter det Riksdagen fattat beslut om en statsutgift på 25 millioner R:dr, som man kunnat undgå med uppoffring af endast sex å sju millioner R:dr, att, säger jag, i nästa andetag, efter det Riksdagen visat en sådan liberalitet mot sig sjelf, till Statschefen göra framställning om behöfligheten af indragning å det honom en gång tillförsäkrade apanage. Borde vi då ej under sådant förhållande i främsta rummet visat sparsamhet, då frågan gällde att tillfredsställa våra egna intressen? Jag kan ej föreställa mig, att Kammaren, efter den utgång den nyss skedda voteringen erhöi, nu kan säga: vi skola pruta på anslaget till det Kongl. apanaget. Jag vill icke spilla många ord till bemötande af den sista talarens yttrade åsigt om den monarkiska principen, jag frågar blott: är då väl anslaget för närvarande till Första Hufvudtiteln jemförelsevis för stort; jag tror det vara ungefär detsamma som det varit i femtio år — jag tror åtminstone att så är. Hafva väl penningarne under dessa femtio år bibehållit sig i samma värde? Hafva icke utgifterna för den enskildes hushållning blifvit ojemförligt mycket drygare, än de voro för femtio år sedan? Hafva vi icke under dessa femtio år tillökat embetsmännens löner med mera än en tredjedel? Om anslaget å Första Hufvudtiteln nu icke är större än då, visar ej detta i förhållande till andra utgifter en verklig nedsättning?

Då jag förra gången hade ordet i denna fråga, påpekade jag de enorma utgifter, som å denna Hufvudtitel förekomma, utgående i form af understöd till theatrar eller pensioner åt enskilda till hundratusentals Riksdaler, utgifter som vi blott delvis känna. Vi kunna ej sätta oss in i hithörande förhållanden så fullständigt, att vi äro i tillfälle att bedöma nödvändigheten af alla de utgifter, som drabba denna Hufvudtitel, och jag ser intet skäl eller ens möjlighet, till att så på en gång bryta med förgångna tider, att man nu kunde genom en indragning förändra ifrågasvarande anslag. Om sådant än låte sig göra, frågar jag: är det väl rätt?

Jag har i detta afseende en gång förut uttalat min mening. Jag har betraktat frågan ur den juridiska rättens synpunkt, och jemväl härifrån hemtat stöd för den åsigt jag förfäktat. Det anslag, som vid Konungens tillträde till Regeringen finnes beviljadt, måste blifva beståndande; i annat fall kommer han i ett förhållande till den andra statsmakten, som blifver odrägligt. Andra länders grundlagar hafva iakttagit detta. Den Danska grundlagen säger: § 9 Kongens civillista bestämmes för hans Regeringstid ved Lov.

Den Holländska grundlagen stadgar i 27 Art.: Konung Wilhelm upp-bär under sin regeringstid en million Floriner.

En million Floriner motsvarar en million femhundredusen Riksdaler.

Holland är icke större land än Sverige. Om vi jemföra oss med Danmark, tror jag vi finna civillistan der vara ungefär densamma som här. Vilja vi vara ett konungarrike, måste vi ock till hofhållningen anslå en sådan

en sådan summa, som tillåter Konungen i hofhållningen iakttaga jemna steg med öfriga Europeiska monarker, hvilkas land ej är större än vårt.

Slutligen, enär Sverige och Norge äro förenade riket, är det Svenska anslaget å Första Hufvudtiteln bestämmande äfven för det Norska. Ty i förhållande till det förra är storleken af det sednare bestämdt, och en indragning å det Svenska anslaget skulle i Norge framkalla en underlig känsla.

Jag tror, att dessa omständigheter i förening kunna öfvertyga en hvar om olämpligheten af den föreslagna ändringen. Låt vara att det icke stadgas i vår grundlag, att vi skola fullgöra detta kontrakt; stadgandet härom återfinna vi i en högre rättslära till och med än grundlagen, den om helighållandet af våra förbindelser.

Jag anhåller således, att Kammaren ej må lyssna till den framställning, som af föregående talare blifvit gjord, öfvertygad om att, derest Regeringen finner besparing möjlig, förslag i sådant syfte kommer att af Regeringen framläggas, utan framställning derom från Kammarens sida.

Grefve Posse: Herr Talman! mine Herrar! Det hör numera till ordningen för riksdagarne, att samme motionär väcker förslag om inskränkningar å Första Hufvudtiteln. Att denna fråga ständigt återkommer till behandling är ett förhållande, som jag för min del hvarje gång beklagat. Hvar och en, som hyser en uppriktig och sann förhoppning att den konstitutionela monarkien må på ett lugnt och naturligt sätt utveckla sig, har säkert en klar öfvertygelse om att hufvudvilkoret för detta mål ligger i bevarandet af jemnvigten emellan de båda statsmakterna. Om den ena statsmakten gör den andra på ett förödmjukande sätt af sig beroende, tror jag att hon vedervågar en allt för brådstörtad utveckling. Det finnes i politiken ett *för fort*, likaväl som ett *för sent*. Jag tror att vårt nya statsskick anförtrott åt Representationen en sådan verklig styrka, att den icke bör eftersträfvä en ytterligare utvidgad makt. Representationen bör icke och den behöfver icke heller emot den andra statsmakten använda hotet med denna tumskruf.

Den siste värde talaren har som skäl för bifall till Utskottets förslag åberopat den omständigheten, att någon förändring i anslagen å Första Hufvudtiteln icke skulle sedan lång tid tillbaka hafva egt rum; jag får såsom stöd för mitt yrkande, att anslagen derå nu må bibehållas oförändrade deremot åberopa just det motsatta förhållandet, eller att en ändring deri nyss försiggått. Vi hafva i friskt minne 1865 års riksdag, då en förhöjning i civillistan beslutades, så att denna med 1867 års ingång höjdes till högre belopp. Just denna så nyligen inträffade förändring, som utvisar att Representationen erkänt en tillökning vara behöflig, synes mig innebära tillräckligt skäl att ej nu så kort efteråt åter minska anslagsbeloppet.

Jag vill ej bidra till förlängande af diskussionen, utan inskränker mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag beder om ursäkt, att jag besvärar med några ord i frågan, hvilka jag finner nödvändiga i anledning af hvad

som yttrats af den ädle grefven från Wenersborg och den ädle grefven från Skåne. Den förste grefven ville säga, att det nuvarande anslaget till Första Hufvudtiteln icke vore för högt. Jag är deremot af den mening, att en mindre summa för ifrågavarande ändamål skulle göra samma nytta som den högre. Då jag säger detta, är det icke min mening ensamt jag uttalat, utan jag har till Riksdagen framburit det arbetande folkets tanke, hos hvilket man har svårt att uttaga denna höga summa. Då utskylderna skola upptagas, tänka de som så: kan ej vår förvaltare, manne, vara nöjd med något mindre, kunde man ej tillse att dessa penningar blefve på ett mera ädelt sätt använda, än att hänvisa dem till alltför stora anslag under Första Hufvudtiteln. Må man förlåta mig, att jag framburit denna tanke, den är icke så alldeles ny.

Om man läser världshistorien, finner man, att om folken icke funnit sig nöjde med sina kejsare eller konungar, de sett sig om efter andra förvaltare. Jag vill ej tyda på att denna olycka skulle drabba vårt dyra Sverige, men historiens vittnesbörd är oss gifvet till en efterrettelse. Jag är säker på att, om Konungen får veta rätta förhållandet, han är mera villig än jag att vidtaga nödiga och nyttiga besparingar. Derföre har jag ansett mig pliktig att, såsom folkets ombud, uttala folkets tanke.

Herr Grefve Sparre har sagt, att så mycket af Första Hufvudtitelns anslagsbelopp utgår till pensioner åt enskilda. Härom vill jag icke med honom tvista; men jag frågar: äro då alla dessa utgifter nödiga och nyttiga? Detta torde vara tvifvel underkastadt. Om man är ute en afton då det gifves bal å Kongl. Slottet eller hos någon af ministrarne, ser man huru granna ekipager rulla omkring slottet: kanske äro de ej alla så nödvändiga. Men dervid är ej nu något att åtgöra. Frågan gäller här, om folket kan utgöra allt som fordras af det. Jag tror att en tid kommer, då det blifver omöjligt och att det derföre är bäst att söka en gräns, medan ännu tid är dertill.

Grefve Sparre yttrade vidare att nuvarande anslag till Första Hufvudtiteln länge bestått, men om jag minnes rätt, ökades dessa anslag vid 1865—1866 års riksdag med en million för en gång och vidare med 170,000 R:dr för följande åren. Man må säga om rättvisa hvad man vill, men alla möjliga uppoffringar äro nu gjorda, och jag tror ej, att det finnes talande skäl för att betala en rättvisa allt för dyrt.

Man har tillika sagt, att det ej är grannlaga att framkomma med en sådan begäran. För min del tror jag, hvad man än säger, att grannlagenheten ligger just häri, att både billigheten och Kammarens värdighet kräfva, att denna framställning göres. Jag tror väl ej, att dessa embetsmän, landshöfdingar och grefvar skola vara med derom, men jag hoppas att många andra ledamöter skola dela min åsigt.

Herr Bjerkander: Då Stats-Utskottet erhållit en lindrig förebräelse af motionären, för det att Utskottet icke tillstyrkt bifall till hans motion, vill jag erinra honom om ett yttrande, som han haft före motionens remitterande till Utskottet och som lyder sålunda:

“Någon direkt nytta har jag ej trott mig kunna vinna med mitt förslag, men väl indirekt. Hufvudsakliga afsigten har varit att fästa Hufvudtitelns höge innehafvares uppmärksamhet på statsverkets ställning, för-

hållandet mellan dess inkomster och utgifter och slutligen på ställningen i landet.“

Då motionären således förklarar sig icke hafva åsyftat direkt nedsättning i utgifterna, utan blott velat fästa innehafvarens uppmärksamhet på statsverkets ställning m. m., tror jag att han icke har skäl att klandra Stats-Utskottet, derför att detta ej föreslagit nedsättning i anslagen å Första Hufvudtiteln. Motionären var sjelf vid sistlidne riksdag ledamot af Stats-Utskottet och deltog då i behandlingen af enahanda motion samt såg då hvilka utsigter som förefunnos för dess framgång. Ehuru jag måste erkänna, att jag i viss mån delar motionärens åsigter, har jag ej ansett mig böra i Utskottet vare sig tillstyrka bifall till motionen eller afgifva reservation emot Utskottets Betänkaude, ty i en sak der man ser omöjligheten af att få en enda röst med sig, är det blott förespild möda att göra ett försök.

Då jag nu har ordet, kan jag icke underlåta att bemöta ett par yttranden, som fälldes af en ledamot här i Kamnaren, då Herr Jöns Pehrsons ifrågavarande motion väcktes, yttranden som jag icke kan gilla. Då motionen föredrogs, yttrade nemligen Herr Grefve Sparre, att han begärt ordet "hufvudsakligast derföre, att, när han de föregående riksdagarne hört denna samma motion vara väckt inom denna Kammare, utan att någon protest åtföljt densamma till Stats-Utskottet, den tanken hos honom uppstått: finnes det då ingen inom Andra Kammaren, som uppträder mot en så juridiskt omöjlig motion som denna?" och Herr Grefven tillade vidare, att han med sin emot motionen afgifna protest haft för afsigt att häfda Andra Kammarens anseende.

Det kunde nu hända, att on icke någon opponerade sig mot ett sådant yttrande, allmänheten komme att antaga, att detta yttrande innefattade en af hela Kamnaren delad åsigt, att det uttryckte allmänna opinionen inom Andra Kamnaren. Men då jag icke kan gilla detta, anser jag det vara min skyldighet att gifva min mening tillkänna, på det detta yttrande icke må, åtminstone ej för min räkning, qvarstå ovidrördt i protokollet.

Vidare säger Herr Grefven, att nyssnämnda motion innefattar en moralisk orättvisa, en juridisk omöjlighet, och för att bevisa detta framställer han bilden af en enskild tjenare, till hvilken husbonden vid tjenst-årets slut säger: vi voro visserligen ense om så och så stor aflöning, men jag anser nu nödigt nedsätta densamma. Jag har härvid den anmärkningen att göra, att emellan Statschefen och Representationen gifves intet annat kontrakt än grundlagen, och deri finnes ej ett ord om anslagen till Första Hufvudtiteln. Herr Grefven åberopade för sin sats väl andra länders grundlagar, men ej den Svenska. Detta var klokt nog, ty, som sagdt, i den sistnämnda finnes ej ett ord härom.

Herr Grefven har slutligen yttrat, att denna fråga innefattade en öfverenskommelse, ett aftal mellan Konungen och Representationen, hvilket icke kan ensidigt brytas. Jag tillåter mig härvid erinra att, då Konungen underskref sin konungaförsäkran, Representationen ej var samlad och att vid derefter följande riksdag år 1859 civillistan uppgjordes för kommande period, samt att vid hvarje riksdag derefter Stats-Utskottet och Riksdagen pröfvat behofven för Första Hufvudtiteln och anslagen successivt beviljats.

Det har redan visat sig att, sedan nuvarande Statschef tillträdde styrelsen, ändringar blifvit gjorda, hvadan det förmenta kontraktet således redan skulle hafva blifvit brutet.

Vi kunna således ej tala om ett grundlagsbrott, om Riksdagen funne sig befogad att göra en nedsättning i anslagen, och det kan ej heller vara möjligt att bryta ett kontrakt, när något sådant, enligt hvad jag nyss sade, aldrig blifvit ingånget.

Detta hvad den juridiska sidan af saken angår. I fråga åter om den moraliska eller de så kallade billighetsskälerna tror jag uppfattningen vara temligen klar och anser mig icke säga för mycket, om jag påstår att man bland landets innevånare hör den tanken vara temligen allmän, att Första Hufvudtiteln är för dryg.

Jag vill slutligen erinra, att motionären i fråga om den åsyftade indragningen icke fäster sig vid det till Konungen anslagna apanage utan vid öfriga å denna Hufvudtitel upprädda anslag, och tror, att om man granskar Hufvudtiteln man skall finna många summor, i hvilka man, utan att träda grannlagenheten för nära, skall kunna hemställa om nedsättning. Så är t. ex. den summa, som är anslagen till stallutfodringen, alldeles för hög, synnerligen då hästar i följd af våra numera lätta kommunikationer, icke torde erfordras till så stort antal som förr.

Jag har velat nämna detta, blott för att tillkännagifva, att jag ej delat den af Herr Grefve Sparre uttalade åsigt.

Herr Asker: Sveriges största häfdatecknare, då han skref Svenska folkets historia, sade sig känna mer än väl, att det var dess konungars. Om vi kasta en blick tillbaka i världshistorien på de konungar och furstar, som styrt särskilda stater och derigenom måste tillerkännas ett obestridligt inflytande på folkens öden, så lär icke kunna förnekas, att Sverige, med få undantag, egt konungar, som med hänseende till regeringssätt, statskunskaper, ja äfven såsom utöfvare af vitterhet och skön konst skulle, äfven om de endast varit enskilde män, hafva ansetts för sin tids ypperste. Så har i Sverige folksagan gått hand i hand med konungasagan genom tiderna och detta icke minst under den konung, som nu förer spiran i de förenade rikena. Det skulle derföre vara i högsta grad oväntadt, om denna Kammare, som för sin tillvaro har att tacka Konungens högsinnade och frisinnade uppfattning af våra samfundsförhållanden, skulle besluta en nedsättning i Konungens hofhållningssumma, i hvilken form det än måtte vara eller i sådan syftning besluta någon skrivelse. Jag bifaller Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Jag har begärt ordet egentligen för att upprisa minnet hos en af Kammarens ledamöter, hvilken annars brukar hafva godt minne, men i dag tyckes hafva tappat bort det. Han sade nemligen, att ordinarie anslaget till Första Hufvudtiteln icke under de sista femtio åren undergått någon förändring. Jag ber då att få erinra, att, sedan vid 1840—1841 årens riksdag anslaget blifvit bestämdt till 1,079,550 R:dr, detsamma ökades vid 1852—1853 årens riksdag med 92,710 R:dr och vid 1858—1860 årens riksdag med 130,140 R:dr samt, såsom Herr Grefve Posse redan anmärkt, vid 1865—1866 årens riksdag

med 115,600 R:dr. Således utgör förhöjningen å nämnda anslag under de tjugo sista åren, under hvilken tid den värde ledamoten, såsom han så ofta påmint, varit ordförande i Lag-Utskottet, 31,3 procent.

Detta i afseende å hvad som blifvit yttradt derom att anslaget under de femtio sista åren varit oförändradt.

Jag vänder mig nu mot en annan talares förslag och frågar om det icke ligger en inkonsequens i förslaget, då det endast går ut på att nedsätta anslaget till denne tjänsteman, men icke jemväl afser en nedsättning i anslagen till alla andra tjänstemän, som möjligen kunna anses vara för högt aflönade. Borde man då icke, om man t. ex. anser att en tjänsteman med 500 R:drs lön har 50 R:dr för mycket, aflåta en skrifvelse till denne och säga: "ni har 50 R:dr för mycket, skulle ni ej vilja afstå från detta belopp?" Men vore detta Kammaren värdigt? Man har ej heller tillföre brukat att göra nedsättning i anslaget för den närvarande innehafvaren, utan blott för efterträddaren. Jag kan således icke gilla förslaget om aflåtande af en skrifvelse, utan yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hedin: Jag har begärt ordet blott för att upplysa den siste talaren, att jag har den i hans ögon kanske egendomliga vanan, för att icke säga principen, att yttra mig endast om den fråga, som föreligger till behandling.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels bifall till Herr Jöns Pehrsons förslag, dels ock slutligen bifall till Utskottets hemställan men i förening med en sådan skrifvelse, som föreslagits af Herr Hedin. Propositioner afgåfvos på dessa yrkanden och fann Herr Talmannen ja öfvervägande för bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick. Votering begärdes, och antogs dervid Herr Hedins förslag till kontraposition, hvadan voteringspropositionen erhöi följande lydelse:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 21,

röster ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit Utskottets ifrågavarande hemställan, men derjemte för sin del beslutat, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville undersöka, i hvilken mån inskränkningar i hofförvaltningen efter hand kunna ega rum, samt föreslå deraf föranledda, successiva nedsättningar å Första Hufvudtiteln.

Omröstningen utföll med 96 ja mot 87 nej, och hade följaktligen Utskottets förslag i oförändradt skick blifvit af Kammaren bifallet.

Punkten 2.

Herr Ola Lasson: Då jag väckte motion om indragning af de Kongl. lustslotten påpekade jag särskildt Svartsjö och Strömsholms slott. Svartsjö slott utgör, om jag icke är alltför illa underrättad, blott en ruin. Nu har Utskottet väl sagt, att till statsbyggnadens underhåll användes blott ett eller annat hundra R:dr årligen. Detta är visserligen icke en betydlig summa, men den är dock stor nog att taga vara på och det torde dessutom icke vara skäl att våga reparationskostnader på en ruin. Då man betraktar anslagen till de öfriga lustslotten, så förekommer det att 3,000 R:dr äro uppförda för Rosersbergs slott. Jag vet väl, att Rosersbergs slott var anordnad till enkesäte åt Drottning Desideria, men hon är icke mera och då torde ej heller slottet för sagde ändamål behöfvas. Det kunde i öfrigt vara mycket att säga om hushållningen med de för denna hufvudtitel anslagna statsmedel. Det förekommer i 1869 års statsrevisorers berättelse att ståt-hållaren å Haga Slott år 1865 tog ut tre fat öl, men blef så dåsig att han icke kom ihåg att införa dem i räkenskaperna förr än 1867.

Jag skulle vilja föreslå, att alla de poster, som röra slottbyggnader, öfverflyttas till Sjunde Hufvudtiteln och der uppföras såsom reservationsanslag, och att allt, som angår underhåll af stall och möbler, uppföres såsom förslagsanslag. Det torde nemligen icke vara möjligt att på förhand uppgöra en definitiv stat för stallet, då hafre- och foderpriser variera ganska betydligt under olika år. Det vore derföre bäst att befria den Första Hufvudtiteln från alla dessa föremål, hvarigenom den komme att sluta på en summa af 1,117,000 R:dr. Jag har blott velat uttala dessa mina tankar i hopp att de måtte komma till Kongl. Maj:ts kännedom, och jag vill icke framställa något annat yrkande än på bifall till Utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Punkten bifölls.

Den vid Utlåtandet fogade *tabell* godkändes under förutsättning af dess öfverensstämmelse med nu fattade beslut.

§ 5.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 22, angående reglering af utgifterna under Riks-statens Andra Hufvudtitel.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Mom a) och *b)*.

Biföllos.

Mom. c).

Härvid yttrade:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geer: Vid sistlidne riksdag väcktes fråga om indragning af Fångvårds-styrelsens byggnadskontor eller åtminstone om nedsättning i anslaget dertill, emedan göromålen ansågos kunna till större delen öfverflyttas på Öfverintendentens-embetet. Vid behandlingen af Andra Hufvudtiteln förklarade Riksdagen sig af brist på erforderlig utredning icke kunna ingå i hufvudsaklig pröfning af denna fråga, men anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse, huruvida icke, genom förändradt anordnande af tillsynen öfver fångvårdens byggnader, hela eller större delen af ifrågavarande anslag kunde besparas. Kongl. Maj:t har inhämtat Fångvårds-styrelsens yttrande och styrelsen har afstyrkt den föreslagna åtgärden samt såsom skäl därför anfört, att, äfven om en sådan förändring vidtoges, styrelsen dock fortfarande hade behof att anlita byggnadskunnig person, med afseende derå att styrelsen, som hade under sin disposition de för nödiga förändrings- och reparationsarbeten vid fängelserna anvisade medel, fortfarande måste ega att handlägga förekommande frågor, om och på hvad sätt dessa arbeten skulle verkställas, samt att det derjemte skulle leda till onödig omgång samt oreda och brist på enhet i förvaltningen, om den ena embetsmyndigheten skulle i nämnda hänseende förordna och en annan tillse verkställigheten; äfvensom att härvid förekomme att, för besparingsvinnande, ifrågavarande arbeten, så vidt ske kunde, utfördes med fångar under vederbörande fängelsedirektörs inseende, hvilket förfaringsätt icke vore förenligt med arbetenas verkställande under tillsyn af en embetsmyndighet, som icke hade befäl inom fängelserna.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, fann Kongl. Maj:t den ifrågasatta öfverflyttningen för närvarande icke böra till någon åtgärd föranleda, men med afseende å de minskade göromålen uti kontoret föreslog Kongl. Maj:t i Proposition till Riksdagen, hvad Stats-Utskottet ock tillstyrkt, att det i stat uppförda anslag af 600 Riksdaler till gratifikation för extra ordinarie tjänstemän i kontoret måtte ur staten afföras samt att resekostnads- och traktements-ersättningen till intendenten i byggnadskontoret skulle minskas derigenom, att han nedflyttades från femte till sjettemåls klassen i resereglementet. Någon vidare utredning har af Utskottet icke blifvit lemnad och det synes derföre som om Utskottet bort hafva något särdeles talande skäl att åberopa, som kunnat göra den af 1869 års Riksdag fordrade utredning öfverflödigt. Utskottet har likväl blott sagt, att, då en särskild embetsmyndighet — Öfverintendentens-embetet — är anordnad för vård och underhåll af Kronans byggnader i allmänhet, syntes giltig anledning icke förefinnas att numera, då man borde ega förhoppning att fångvårdens behof af nya byggnader blifvit åtminstone i det närmaste fylldt, från nämnda embetsmyndighets förvaltning fortfarande undantaga fångelsebyggnaderna.

Nu är likväl förhållandet att fängelserna visserligen icke äro de enda af Kronans byggnader, hvilka från Öfverintendentens-embetets förvaltning äro undantagna. Det heter i den år 1864 för Öfverintendentens-

embetet utfärdade instruktion, bland annat, att Öfverintendents-embetet har att utöfva tillsyn öfver Kronans i civilt ändamål anslagna hus och byggnader, hvilka icke äro ställda under annat embetsverks förvaltning, samt handlägga administrativa frågor angående dessa byggnaders vård och underhåll. Men nu äro de flesta af Kronans hus i landsorten ställda under annan förvaltning. Så är t. ex. förhållandet med de Kongl. lustslotten, med rikets fästningar, med landt- och sjöförsvarets alla byggnader, med Postverkets hus, med hospitalerna, med jernvägsstationerna och mångfaldiga andra.

Det kan snarare sägas, att det är regel än undantag, att hvarje centralförvaltning utöfvar tillsyn öfver de byggnader, hvilka äro ställda till denna förvaltnings disposition. Detta hvilat på en riktig grundsats, som äsyftar enhet i förvaltningen. Hvarföre har Utskottet icke föreslagit, att äfven dessa byggnader ställas under Öfverintendents-embetets tillsyn? Fångelserna äro icke de byggnader, på hvilka nyssnämnda grundsats är minst tillämplig. Fångelsernas beskaffenhet och tillstånd utgöra en så väsentlig del af fångvården, att jag icke kan tänka mig en ändamålsenligt ordnad fångvård med mindre den myndighet, som har tillsyn öfver fångarne, äfven eger tillsyn öfver fängelsebyggnaderna. Detta insågs också då fångelsereformen i vårt land genomfördes. Fängelsebyggnaderna stodo derförinnan under vård af Kammar-kollegium, som då äfven hade tillsyn öfver de byggnader, hvilka nu äro ställda under Öfverintendents-embetet. I anledning af gjord hemställan afhät Kongl. Maj:t den 30 November 1831 till Fångvårds-styrelsen ett Bref, hvari det heter: "Vid underdånig föredragning häraf hafve Wi, som ansett Eder närmast vara i tillräcke att känna och bedöma både behovet af och sättet för verkställigheten af fångelsers nybyggnad och reparation, samt enär det derjemte bör leda till ordning och redighet om befattningen med fångvårdsbestyret i dess helhet åt Eder uppdrages, funnit godt Eder ofvanberörda hemställan på det sätt i nåder bifalla: att handläggningen af administrativa frågor angående nybyggnad och underhåll af läns- och kronohäkten öfverflyttas från Kammar-kollegium till Eder."

Giltigheten af dessa skäl äro icke i någon mån vederlagda af den erfarenhet, som sedan dess vunnits. Jag betvivlar visserligen icke, att tillräcklig skicklighet hos Öfverintendents-embetet finnes för öfvertagande af denna speciela byggnadskonst, men hvad jag betvivlar är att Öfverintendents-embetet skall kunna göra det utan tillökning i arbetskrafter och anslag. Detaljen af fångvårdsbyggnaderna är icke en sådan obetydlighet, som Utskottet tyckes hafva föreställt sig. Den årliga underhållskostnaden för våra 36 cellfångelser och 8 större straffarbetsfångelser, hvilka representera ett byggnadskapital af 6 millioner Riksdaler, uppgår till mera än 40,000 R:dr, under det att det anslag, som är anvisadt till Öfverintendents-embetet för byggnader och reparationer af Kronans hus i landsorten, blott utgör 70,300 R:dr. Härtill kommer, att nybyggnader för fångvårdens räkning hittills ständigt egt rum och ännu icke äro avslutade. Ett cellfångelse är nemligen för närvarande under byggnad i Westervik. Dessutom åligger intendenten att granska och, om så behöves, omgöra ritningar till alla ombyggnader af stads- och häradshäkten. I fråga om det arfvode, som för detta arbete kan anses skäligt, har

Fångvårds-styrelsen lemnat ett sväfvande yttrande, då Styrelsen sagt, att det för intendenten anvisade lönebelopp torde kunna för framtiden något nedsättas. Fångvårds-styrelsen har dock icke varit härom ense, ty chefen för Kameral-departementet yttrade: "Att, såsom ifrågasatt blifvit, nedsätta anslaget till intendentens aflöning, utgörande 3,000 R:dr, anser jag destomindre böra ega rum, som det är föga sannolikt, att mot lägre aflöning lämplig person kan erhållas till denna med mycket ansvar och arbete förenade befattning".

Härmed må nu förhålla sig huru som helst, så kan jag dock icke inse något skäl, hvarför man skall kunna betala samma arbete mindre åt en tjänsteman i Öfverintendents-embetet än åt en i Fångvårds-styrelsens byggnadskontor. Utskottet har emellertid icke ifrågasatt någon tillökning i anslaget för Öfverintendents-embetet, likasom Utskottet icke ifrågasatt någon öfverflyttning af de medel, af hvilka fängelsernas underhåll bekostas. Man kan likväl lätt tänka sig, hvilket mångskrifveri och hvilka omgångar skulle blifva följden deraf, att två hvarandra sidoordnade myndigheter hade hvar sin detalj af en sådan förvaltning. Hvarje meningsskiljaktighet dem emellan skulle komma att hänskjutas till Kongl. Maj:ts afgörande och, om något fel begicks, skulle den ena myndigheten lätt kunna skjuta skulden på den andra. Jag tror derföre, att Kongl. Maj:t haft fullt skäl för att icke verkställa den ifrågasatta öfverflyttningen.

Det återstår visserligen den utvägen för Fångvårds-styrelsen, att i hvarje förekommande fall vända sig till en arkitekt, som icke är dess tjänsteman och betala honom hvad hans arbete är värdt, men jag tror icke, att detta förfaringssätt skulle leda till besparing, då så mycket arbete ifrågakommer. Det sämsta af allt vore, att detta arbete lemnades utan någon högre gemensam kontroll. Det tillgår vid cellfängelserna vanligen så, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hvarje år låter hålla magistratsbesigtning och afgifver förslag å kostnaderna för nödiga reparationers verkställande, hvarefter detta förslag granskas af byggnadskontoret. Den högre insigt i dylika arbeten, som finnes i byggnadskontoret, har föranledt besparingar till mångdubbelt belopp af det nu ifrågavarande arfvodet.

Saken har äfven en enskild sida. Den nuvarande intendenten har i femton år beklädt denna befattning mot samma godtgörelse som nu. Vid 1862—1863 årens riksdag vägrade Rikets Ständer att uppföra intendenten, i likhet med Fångvårds-styrelsens öfrige tjänstemän, med fast lön å stat, emedan det ansågs att, då byggnaderna en gång blefvo fullbordade, arfvodet kunde något nedsättas, men det förutsattes aldrig att tjänsten skulle helt och hållet indragas. Nu har likväl Utskottet föreslagit, att denne tjänsteman, utan eget förvällande, skulle på en gång mista både tjänst och arfvode, och detta synes mig vara en så hård medfart, att i Sverige icke torde finnas många motstycken dertill. Då således Utskottets förslag innebär en obillighet, för att icke säga en orättvisa, mot en enskild man, och då Utskottet icke ens föreburit att någon förbättring i fängelsernas vård skulle derigenom vinnas, hemställer jag, om det kan vara lämpligt att Riksdagen genom indragning af ett ordinarie anslag, emot Kongl. Maj:ts bestridande och utan all utredning,

söker framtvinga omorganisation af ett embetsverk, och det endast för att bespara, visst icke så mycket som 3,000 R:dr, utan blott skuggan på papperet af dessa 3,000 R:dr.

Herr Kallstenius: Sedan Hans Excellens Herr Justitie-statsministern så utförligt yttrat sig, att något vidare knappast kan vara att i denna fråga andraga, kunde jag inskränka mig till att med honom instämma, men som jag varit hindrad att i Utskottet öfvervara frågans behandling och dervid uttala min åsigt i saken, så vill jag med några ord tillkännagifva min mening derom.

Jag instämmer således helt och hållet i hvad Herr Justitie-statsministern yttrat, men ber, för att gifva Kammaren ett begrepp om hvad denna tjänsteman har att göra, få uppläsa ur Kongl. Maj:ts Instruktion för Fångvårds-styrelsen af den 16 December 1859 § 43, der det heter:

“Intendenten åligger:

att föra fullständig liggare öfver ritningar och beskrifningar till samtliga fångvården tillhörande byggnader;

att granska inkommande förslag till byggnaders förändring, förbättring och vidmakthållande;

att till nybyggnad eller förändring, efter remiss från styrelsen, uppgöra förslag och ritning, hvartill kopia skall i byggnadskontoret förvaras;

att afgifva utlåtanden i de mål och ärenden, som till byggnadskontoret hänvisas;

att, i den mån det ske kan, utöfva tillsyn öfver fångvården tillhörande byggnader och anmäla förefallande behof af reparationer, äfvensom vaka deröfver, att beslutade byggnadsarbeten varda behörigen verkställda;

att årligen, inom den 15 September, öfver nästföljande års byggnadsarbeten upprätta förslag, särskildt för läns- och kronofängelserna, samt särskildt för straff- och arbetsinrättningarne; och

att årligen till styrelsen afgifva berättelse öfver byggnadsarbetena“.

Då nu Staten eger en sådan mängd fängelsebyggnader, värda, som nyss blifvit nämndt, omkring 6 millioner Riksdaler, så finner man, att Fångvårds-styrelsens byggnadsintendent har tjensteåligganden af en omfattning, som ingen kan drömma om, som icke satt sig in i saken. Blevfe nu denna tjänst indragen och de dermed förenade åligganden på Öfverintendents-embetet öfverflyttade, så, icke nog med att Öfverintendents-embetet då ovilkorligen skulle komma att behöfva förstärkning i arbetskrafter, Fångvårds-styrelsen skulle dessutom nödgas att ligga i en oafbruten korrespondens med Öfverintendents-embetet, och arbetet, i stället för att genom den föreslagna anordningen förenklas, skulle försvåras, utan att någon besparing för Staten skedde.

På grund af hvad Hans Excellens Justitie-statsministern yttrat och af de skäl jag haft äran anföra, får jag alltså yrka afslag å Utskottets Betänkande i den föredragna punkten och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Almqvist: Då Hans Excellens Justitie-statsministern så fullständigt utredt denna fråga och ådagalagt nyttan af den ifrågavarande tjänstemannens verksamhet och den sednaste talaren meddelat upplysning om alla de åligganden intendenten vid Fångvårds-styrelsens byggnadskontor har att bestrida, så kunde det vara öfverflödigt att i denna sak vidare yttra sig. Jag vill dock till de redan för denne tjänstemans bibehållande anförda skälen foga ännu ett. Förhållandet är nemligen det, att, om de ifrågavarande arbetena skulle till Öfverintendents-embetet öfverflyttas, så lärer väl detta embete icke med dem kunna gå till väga annorlunda än det gör i fråga om andra Kronans hus i landsorterna, d. v. s. låta verkställa dem på entreprenad.

På detta sätt synes det väl som en täflan skulle framkallas och derigenom ett billigare pris ävägbringas, men erfarenheten har dock visat motsatsen. I våra landsorter finnas ganska få personer, oftast blott en eller två, som kunna åtaga sig dylika arbeten, hvarföre ock vid entreprenadauktionerna ingen konkurrens uppstår, då de så ytterst få spekulanterna nog akta sig att bjuda under hvarandra. Fångvårdsstyrelsens byggnadsintendent låter nu fullgöra ifrågakommande arbeten genom fångar under tillsyn af fängelsedirektörerna. Jag tror derföre att hela besparingen, som vunnas genom indragning af intendentstjensten, skulle icke blott försvinna, utan föranleda en bestämd förlust, då kostnaderna sannolikt komme att gå till ett betydligt högre belopp, om behöfliga reparationer vid fängelsebyggnaderna skulle genom Öfverintendents-embetets försorg verkställas. Äfven af detta ekonomiska skäl får jag således yrka afslag å Stats-Utskottets Betänkande i den nu föredragna punkten.

Herr Wijk: Med allt erkännande af det lofvärda i Stats-Utskottets bemödande att åstadkomma besparingar, så tror jag dock att Utskottets förslag i förevarande punkt skulle leda till ett motsatt resultat. Vården af de stora och talrika byggnader, som fångvården kräfvat, fordrar speciella insigter, hvilka också finnas hos den byggnadsintendent, som nu i 15 år egnat sig åt denna verksamhet, men kunna deremot icke påräknas att finnas hos Öfverintendents-embetet. Bifölle Riksdagen Utskottets förslag, skulle den närmaste följden utan tvifvel blifva den, att Öfverintendents-embetet inkomme till Kongl. Maj:t med en anhållan om förstärkning i arbetskrafter. Ingen besparing skulle således genom den föreslagna öfverflyttningen komma, att ega rum, tvärtom skulle större kostnader uppstå derigenom, att Öfverintendents-embetet naturligtvis skulle komma att ombesörja behöfliga reparationer å fängelsebyggnaderna i landsorterna genom att ställa dessa arbeten på entreprenad, i stället för att nu, då en i detaljerna fullt kunnig person har ledningen af dessa arbeten, fångar, under fängelsedirektörernas tillsyn, kunna vid dem användas. Härigenom vinnes naturligtvis en stor besparing. För Öfverintendents-embetet skulle, i händelse det ville gå till väga på samma sätt, möta det hindret, att denna myndighet icke råder öfver fängelsedirektörerna. Dessutom skulle, om på Öfverintendents-embetet öfverflyttades dessa åligganden, ständiga remisser från Fångvårds-styrelsen till nämnda embete blifva nödvändiga och hela förändringen således leda till en obehöflig omväg. Kostnaden för våra 35 cellfängelsebyggnaders reparerande och hål-

lande i behörigt skick har under det sednaste året icke uppgått till mer än 13,500 Riksdaler, eller på cirka 4 millioner byggnadskostnad omkring 1/3: dels procent. Jag skulle tro att denna siffra talar till förmån för den nuvarande organisationen. På dessa skäl yrkar jag i likhet med Herrar Kallstenius och Almqvist afslag på den nu föredragna punkten af Stats-Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Posse: Den här förevarande frågan är visserligen i det hela obetydlig, men af något intresse egentligen derföre, att den rör indragningen af ett embete, och jag vet med hvilka oerhörda svårigheter det är förenadt, att lyckas i ett förhåfvande af detta slag. Utskottet hade redan förlidne riksdag vunnit den upplysningen, att byggnadsintendentens arbeten numera, sedan, med undantag af ett häkte i Westervik, öfriga fängelsebyggnaderna äro fullbordade, voro ganska fåtaliga, men att hans resekostnader likväl voro mycket dryga, så att de vissa år uppgingo till ett högre belopp än hela lönen. Dessa förhållanden föranledde sistlidne års Riksdag att till Kongl. Maj:ts aflåta en underdånig skrifvelse i ämnet, till följd af hvilken Kongl. Maj:ts genom nådigt Bref den 5 Januari 1869 anbefalldes Fångvårds-styrelsen att afgifva underdånigt utlåtande och förslag, huruvida icke nedsättning i det ordinarie anslaget till styrelsen kunde för framtiden beredas. I det utlåtande Fångvårds-styrelsen i följd häraf i underdånighet afgifvit, heter det: "sedan nya fängelsebyggnader numera sällan ifrågakomma, anser Styrelsen det för intendenten anvisade lönebelopp, 3,000 Riksdaler, kunna något nedsättas." Men omedelbart härpå tillägger Styrelsen: "Då likväl nuvarande Intendenten, Theodor Ankarsvärd, sedan 1855 innehaft och uteslutande egnat sig åt denna befattning, hvarå han erhållit Kongl. Maj:ts konstitutorial, syntes billigheten fordra, att han vid sin nuvarande lön fortfarande bibehölles." Der är så tydligt, man kan begära, af Styrelsen uttaladt, att detta embete väl kunde undvaras, men att man af personliga konsiderationer nu icke vill taga steget fullt ut. Detta Fångvårds-styrelsens utlåtande föranledde Stats-Utskottet att framställa det förslag, som i närvarande punkt föreligger, och att hänvisa till Öfverintendents-embetet såsom den myndighet, hvilken lämpligen kunde öfvertaga de åligganden, som nu bestridas af Fångvårds-styrelsens byggnadsintendent. Denna hänvisning har man klandrat på den grund, att reparationer å fängelsebyggnader i landsorten för billigare pris kunna verkställas genom fångar under tillsyn af fängelsedirektörerna.

Då det emellertid är medgifvet, att numera nybyggnader icke till synnerlig omfattning ifrågakomma och att reparationerna lämpligast kunna verkställas, såsom jag nyss nämnt, af fångarne under fängelsedirektörernas tillsyn, synes mig, att Utskottets förslag i punkten c bör af Kamraren bifallas. Deremot, då jag af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern hört, att, i händelse den i punkten d föreslagna öfverflyttningen till Öfverintendents-embetet komme att ega rum, detta embete då skulle behöfva en förstärkning i tjenstemannapersonal, och enär detta embete måhända icke lämpligen bör anförtros tillsyn öfver fångvårdsstyrelsen underlydande byggnader, så skall jag, när fråga blir om denna

punkt, yrka afslag. Till den nu förevarande punkten yrkar jag deremot bifall.

Herr A. Bergström: Då jag nu uppträder för att bekämpa Stats-Utskottets förslag uti föredragna del, vill jag icke fästa mig dervid, att sagda förslag tillkommit utan stöd af någon motion, och att således de ledande stjernor, som eljest i frågor af beskaffenhet som denna pläga visa Stats-Utskottet vägen, uti förevarande fall saknats. Förslaget afser indragning af ett på ordinarie stat uppfördt anslag, och vid dylika anslag är det alltid betänkligt att röra. De bland oss, som under den näst förutgående legislaturperioden deltagit i denna Kammares förhandlingar, minnas utan tvifvel, hurusom man i början tvekade att kasta sig öfver dylika anslag, då icke någon motion gaf dertill önskad anledning. Huru stark benägenheten för indragning af anslag än var, ansåg man sig i sådant fall vara af konstitutionel sedvänja derifrån förhindrad. Men nu synes man hafva låtit äfven denna betänklighet fara. Jag vet väl, att många finnas, som vilja gifva 39 § Riksdags-ordningen den tydning, att Stats-Utskottet skulle ega motionsrätt i dessa frågor, men för min del har jag aldrig kunnat ingå på denna åsigt.

Stats-Utskottets Herr ordförande, som nyss här uttalade så vackra grundsatser om det konstitutionela livvets sunda utveckling, då fråga var om Statens chef, har försökt att särskilja de i förevarande punkt af Betänkandet under mom. c) och d) förekommande förslag, oansedt de med hvarandra stå i oskiljaktigt sammanhang. Han har nemligen förklarar det hafva varit ett misstag af Stats-Utskottet att föreslå den underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t angående Öfverintendents-embetets öfvertagande af de till fängvården hörande byggnaders vård och underhåll, hvarom mom. d) närmare förmåler; hvarjemte han under hemställan om bifall till mom. c) tillkännagifvit sig ämna yrka afslag å mom. d). För min del och ehuru dessa moment icke blifvit föredragna i ett sammanhang, anser jag, att de, på sätt jag nyss antydt, icke kunna skiljas från hvarandra, och jag vill tillägga, att det varit väl, om Stats-Utskottet, innan det framställde sitt under mom. c) gjorda förslag, betänkt konsekvensen deraf, hvilken icke rimligtvis kan blifva annan än den i mom. d) uttalade.

Jag skall icke heller mycket fästa mig vid de mindre lyckliga uttryck, som begagnats vid formuleringen af förslaget i mom. d) och hvilka, bokstafligen tolkade, föranleda till antagande, att Stats-Utskottet haft för afsigt att å Öfverintendents-embetet hvälfva skyldigheten att vårda och underhålla fängvårdens hus och byggnader. Lyckligtvis visar sig dock vid närmare eftersinnande en sådan tolkning vara oriktig, enär det för ifrågavarande ändamål redan uppförda årliga reservationsanslag af 13,500 R:dr är afsedt att fortfarande qvarstå på Andra Hufvudtitelns stat; hvar-dan meningen, icke såsom ordalagen antyda, kan vara, att Öfverintendents-embetet skulle på *egen* bekostnad underhålla och vårda de hus och byggnader, som tillhöra fängvården. Såsom man vet, var det en grundsats i det gamla Rom, att embetsmännen icke allenast icke åtnjöto någon lön, utan äfven för äran att vara embetsmän fingo vidkännas stora kostnader

och utgifter till folkets nytta och förnöjelse; och i synnerhet var detta händelsen med edilerna, hvilka kunna anses närmast motsvara vårt Öfverintendentens-embete. Vid sådant förhållande föll det mig i förstone in, att Stats-Utskottet möjligen funderat på att i vår administration försöka tillämpningen af nämnda Romerska grundsats; men vid närmare eftersinnande insåg jag, att så icke var händelsen. Den organisation, hvarom här är fråga, utgör för öfrigt en följdriktig utveckling af hvad Riksdagen sjelf begärt. För att ådagalägga detta blir det nödvändigt att gå något längre tillbaka i tiden eller ända till riksdagen år 1840. Departementsindelningen hade då ännu icke kommit till stånd, så att Åttonde Hufvudtiteln på den tiden afsåg anslagen för "*allmänna och extra utgifter*". På grund af de vid nämnda riksdag fattade beslut angående regleringen af utgifterna under denna Hufvudtitel, anmälde Rikets Ständer, bland annat, att i fråga om anslaget "*för fångars skjuts, underhåll, medikamenter m. m. samt spinnhusen*", Ständerna funnit godt bevilja den deruti af Kongl. Maj:t åskade förhöjning af 100,000 R:dr årligen, hvarefter Ständerna uti den underdåniga skrifvelsen yttrade sig såsom följer:

"I sammanhang härmed få Rikets Ständer, som anse det både för vinnande af en tydligare öfversigt af räknenskaperna rörande dispositionen af nämnda anslag, och för beredande af mera enhet i förvaltningen vara lämpligt, att den fördelning, som härutinnan för närvarande eger rum emellan Kongl. Styrelsen öfver fångelser och arbetsinrättningar i riket samt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen, må upphöra, hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, i följd hvaraf förvaltningen af de anslag, som för fångväsendet i dess helhet erfordras, kan till Kongl. Styrelsen öfver fångelser och arbetsinrättningar i riket öfverlemnas". Så lyda verba formalia i Ständernas skrifvelse, och jag antager, att det Kongl. Bref af den 30 November 1841, som Hans Excellens Herr Justitie-statsministern omförmälde, är en vidare följd af denna Riksdagens begäran. Följaktligen lär det förhålla sig med denna anordning på samma sätt som med så många andra, att den tillkommit på grund af Riksdagens egen derom gjorda framställning, men att sedermera, då den väl kommit till stånd, man söker att omintetgöra densamma utan all hänsyn till dess ursprung.

Den ärade representanten från Göteborg har nyss påpekat, att det på denna Hufvudtitel uppförda reservationsanslag 13,500 R:dr till vård och underhåll af läns- och kronohäkten icke utgör mera än ungefärligen en tredjedels procent af det belopp af omkring 4 millioner, hvartill kostnaderna uppgått för uppförande af de 36 i riket befintliga fångelser af ifrågavarande beskaffenhet, Westerviks ännu icke fullt färdiga kronohäkte deri inberäknadt. Jag uppgaf byggnadskostnaderna till 4 millioner och får därför till förekommande af missförstånd anmärka, att när Hans Excellens Herr Justitie-statsministern i sitt föredrag beräknade hela byggnadskapitalet till 6 millioner R:dr, han dervid äfven afsåg värdet af de åtta i riket varande straffångelser. Nu har visserligen Herr ordföranden i Stats-Utskottet påstått, att kostnaderna för intendents i Fångvårdsstyrelsens byggnadskontor årliga resor vore särdeles dryga, och att den ersättning han för dem uppbure öfver hufvud uppginge till lika belopp med sjelfva lönen. Jag vill dock erinra mig, att det underdåniga utlåtande af

Fångvårds-styrelsen, som Herr Justitie-statsministern åberopade, gifver vid handen, att under sednare åren intendentens såväl tjänsteresor som kostnaden för dem betydligt inskränkts, men jag skall icke derom tvista. Jag vill förutsätta riktigheten af den gjorda uppgiften, och jag lägger alltså 3,000 R:dr till lönen eller jag fördubblar den, men ändock visar det sig, att Statens utgift för vård och underhåll af läns- och kronohäkterna stiger till endast två tvedjedels procent af kapitalet, en årskostnad så ringa, att hvar och en enskild husegare säkerligen skulle skatta sig lycklig, om han kunde bestrida de nödiga reparationerna af sin fastighet med motsvarande procentbelopp af dess kapitalvärde.

Hvad är det nu egentligen, som i ekonomiskt hänseende skulle vinnas, om den ifrågakämda indragningen af intendentsbefattningen egde rum? Jo, en besparing af 3,000 R:dr på Fångvårds-styrelsens stat; — men i stället skulle, på sätt redan blifvit visadt, indragningen å andra sidan icke blott medföra oreda och brist på enhet i förvaltningen, utan äfven föranleda dertill, att underhållskostnaden ökades. Jag behöfver icke närmare utveckla och ådagalägga denna sida af saken. Alla föregående talare, som uppträdt under denna öfverläggning och yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i denna del, hafva redan förebragt tillräckliga omständigheter, som tala för antagandet, att genom den föreslagna besparingsåtgärden utgifterna skulle för vinnandet af samma ändamål blifva större, än de äro för närvarande, likasom att ett särskildt byggnadsbidrag för att fullgöra de bestyr med öfversigten af fångelsernas vård och underhåll, som nu besörjas af byggnadsintendenten hos Fångvårds-styrelsen, behöfde hos Öfverintendents-embetet anställas. För att vinna en besparad tillgång af 3,000 R:dr riskerar man således att förlora mångdubbelt större belopp. Jag kan icke finna att en åtgärd, som medför dylika verkningar, kan anses vara förenlig med en sund statshushållning, äfven i händelse vården om länsfångelserna kunde öfverflyttas på Öfverintendents-embetet i enlighet med Stats-Utskottets förslag. Visserligen hafva vi hört, att Herr ordföranden i Stats-Utskottet icke längre önskar en sådan öfverflyttning; men för min del kan jag icke tro, att, på sätt denne ordförande nu ansett lämpligt, detta viktiga bestyr skulle kunna anförtros uteslutande åt direktörerna vid fångelserna, emedan cellfångelsesystemet är af så särskild beskaffenhet och fångelsebyggnadsväsendet utgör en sådan specialitet af byggnadskonsten, att till öfversigten deraf fordras en bestämd sakkunskap, af hvilken man icke kan begära, att fångelsedirektörerna skola vara i besittning. Denna af Herr Utskotts-ordföranden antydda utväg till frågans lösning och den framhållna besparingens vinnande torde derföre icke förtjena att tagas i betraktande och några andra alternativt lära således icke återstå, för hvilka man må kunna bestämma sig, än det, som redan eger rum, och det, som Stats-Utskottet föreslagit. Men i sistnämnda hänseende har jag nyss anført — hvad som äfven blifvit af föregående talare påpekadt — att, om vården af kronohäkterna skulle öfverlåtas till Öfverintendents-embetet, deraf icke kunde undgå att uppstå sådana förvecklingar och omgångar, att en öfverflyttning af denna vård på detta embete svårligen låter sig göra. Härtill kommer, att, då detta embete icke verkställer sina arbeten sjelft, utan måste öfverlemna dem åt entreprenörer, men vid fångelserna ett stort antal yrkeskunniga fän-

gar finnes, det vore en uppenbarlig misshushållning att sålunda upplåta nödiga förändrings- och reparationsarbeten vid fängelserna på entreprenad, då de till större delen kunna utföras, likasom de hittills utförts, med fångar under inseeende af vederbörande fängelsedirektörer. Men denne direktör behöfver i sådant fall råd och instruktioner af en byggnadskunnig intendent, och en ömsesidig beröring måste, der nybyggnader eller reparationer förekomma, ega rum emellan direktören och intendenten, hvilken således ej kan undvaras.

Vid alla dessa förhållanden finner jag för mig fullt skäl vara för handen att yrka afslag å hvad Stats-Utskottet här hemställt och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i denna del.

Herr Staaft: Med åberopande af hvad Herrar Almqvist och Kallstenius anført, samt instämmande i de yttranden desse talare afgifvit, får jag, till vinnande af tidsbesparing, förklara, att jag yrkar afslag å föresvarande punkt.

Herr Kallstenius: Ett yttrande, nyss faldt af ordföranden i Stats-Utskottet, har föranledt mig att å nyo begära ordet. Han erinrade, att man ständigt sett hvilken svårighet det i allmänhet mött att genomdrifva förslag, som afsett indragningar af tjenster och han befarade, att samma obenägenhet äfven skulle göra sig gällande vid denna statsreglering och särskildt i det fall, hvarom nu är fråga. Med anledning häraf har jag velat förklara, att jag för min del finner det vara alldeles riktigt, att ett sådant sträfvande röner motstånd, då frågan gäller en tjänst, hvilken icke kan indragas utan att rubba förvaltningens säkra och jemna gång. Om någon indragning skulle ske, tyckes i detta fall vara mera naturligt och i sin ordning, att en sådan egde rum på Öfverintendents-embetets stat, när detta embetsverk måtte vara särdeles väl lottadt med tjänstemän, som hafva snart sagdt ingenting att göra, eftersom man med så mycken säkerhet kan förutsätta, att detsamma utan någon tillökning af tjänstemännens antal och deraf följande behof af ökad anslag skall kunna emottaga ett så vidlyftigt och arbetsamt uppdrag. Jag känner ej, huru förhållandet i detta hänseende kan vara, men jag betvivlar dock, att den tillämnade öfverflyttningen skulle kunna ske, utan att minst en ny tjänstebefattning inrättades hos Öfverintendents-embetet för detta ändamål, hvarigenom hela den af Stats-Utskottet föreslagna åtgärd skulle i verkligheten inskränka sig till en öfverflyttning af ett arvode från en aflöningsstat till en annan; och på sådan grund vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Ahlgren: Då jag såsom ledamot af Stats-Utskottet deltagit i det förslag till beslut, som omförmäldes i nu föredragna punkt, anhåller jag att få helt kort angifva skälen.

Det upplystes i Stats-Utskottet — likasom det torde vara känt här — att några *nybyggnader* för fångvårdens räkning endast undantagsvis numera ifrågakomma, samt att annan nybyggnad än kronohäktet i Westervik för närvarande icke eger rum, och vid sådant förhållande ansåg man, att för de *reparationer* af redan befintliga fängelsebyggnader i de särskilda

särskilda länen, som kunde blifva af nöden, någon särskild byggnads-intendent icke behöfde anlitas, emedan der finnes att tillgå byggmästare, hvilkas biträde kunde för ändamålet anlitas.

På grund af de skäl Hans Excellens Herr Justitie-statsministern m. fl. talare anfört finner jag mig emellertid — jag tillstår det helt öppet — icke längre böra vidhålla det yrkande, som Utskottet framställt, och i sammanhang med detta förklarande tillåter jag mig fästa uppmärksamheten å några omständigheter, hvilka äro egnade att motivera det yrkande jag ämnar framställa innan jag slutar. Intendenten vid byggnadskontoret har blifvit tillsatt år 1855 på grund af konstitutorial, d. v. s. han förordnades då att tills vidare vara intendent, och att i sådan egenskap tills vidare utöfva tillsynen öfver fängvårdens byggnader mot ett arfvode af 3,000 R:dr om året. Säsom herrarne känna, hafva under de förflutna åren från 1855 betydliga nybyggnader egt rum för fängvårdens räkning, och byggnadsintendenten kan således hittills hafva gjort skäl för årliga arfvodet af 3,000 R:dr. Men nu frågas: då några nya fängelsebyggnader antagligen icke vidare komma att utföras med undantag af fullbordandet af den förut omnämnda i Westervik samt möjligen något nytt mindre kronohäkte, och då följaktligen denne tjänstemans embetsåtgärd hädanefter måste komma att mycket mindre än hvad hitintills varit händelsen tagas i anspråk, bör han icke då åtnöjas med *lägre* aflöning och kan det icke vara skäl att nedsätta nu utgående arfvode? Men, invänder man måhända — skulle han icke derigenom blifva prejudicerad? Dertill svarar jag: "nej", enär han endast tills vidare blifvit anförtrodd det uppdrag, som är med befattningen förenadt; — hvarför jag på sådana grunder anhåller och yrkar, att Kammaren ville för sin del göra den förändring i föredragna punkten, att "till arfvode åt en intendent och chef för Fängvårdsstyrelsens byggnadskontor hädanefter må vardas uppfördt ett belopp af 1,500 R:dr", hvarå jag utbedjer mig, att Herr Talmannen behagar framställa proposition.

Herr Leffler: På det att äfven ett annat yrkande än det, som nu blifvit gjordt, må komma under pröfning, anhåller jag för min del, att Herr Ahlgrens förslag till beslut må så till vida förändras, att Herr talmannen ville framställa proposition å ett arfvode till byggnadsintendenten hos Fängvårdsstyrelsen af 2,000 R:dr R:mt. Jag anser nemligen den nedsättning af det nuvarande arfvodesbeloppet till 1,500 R:dr, som Herr Ahlgren tillstyrkt, vara allt för stor, och jag är öfvertygad, att den person, som för närvarande innehar tjänsten, icke skall vara benägen att för ett sådant arfvode bibehålla den; hvarigenom åter skulle inträffa, att denna vigtiga plats komme att anförtros åt någon, som antagligen icke vore den fullt vuxen. Ty det bestyr med öfverinseendet öfver fångelsernas vård och underhåll, som är med denna befattning förbundet, och hvilket utgör ett af Fängvårdsstyrelsens väsentligare åligganden, är af den säregna beskaffenhet, att det icke går an att vända sig till hvilken byggmästare som helst, med säker visshet att få detsamma rätt ombesörjdt. Det fordrar en långvarig erfarenhet och en speciel kännedom om hithörande förhållanden, hvilka icke kunna egas eller förvärfvas af den, som icke mera

uteslutande sysselsätter sig med sådana ämnen. Häraf torde ock framgå nödvändigheten, att arvodet bibehålles så högt, att en person med de egenskaper, som här erfordras, och hvilka besittas af den nuvarande innehafvaren, må anse sig derigenom någorlunda betäckt för ett arbete, hvars vigt och omfattning jag antydt; och jag anhåller derföre hos Herr talmannen om proposition å intendents-arvodets bestämmande till 2,000 R:dr.

Friherre Gripenstedt: Frågan synes mig vara så utredd, att jag icke skulle hafva yttrat mig, om icke de tvänne sista talarne uppträd med nya förslag till beslut. Jag vill nu emellertid upptaga en föregående talares anmärkning, att det motstånd, som, enligt hans föreställning, antagligen mera allmänt komme att göra sig här gällande mot Stats-Utskottets förevarande tillstyrkande, skulle hafva sin grund uti någon allmän, besynnerlig motvilja att göra indragningar. Det är visserligen ingen anledning att gifva saken denna färg. Såvidt jag kan finna, visar motståndet mot detta mindre välbetänkta förslag endast, att det icke går an att så der lösligt och blindvis väcka förslag om indragning, än af den ena än af den andra tjensten, utan man vill, att hvarje framställning i sådan syftning skall grunda sig på en noggrann kännedom och pröfning af alla hithörande förhållanden. Man vill, med ett ord, att indragningar, om de skola godkännas, äfven skola vara *gagneliga*, d. v. s. att de skola medföra större ordning, enkelhet eller besparing. Men det synes mig vara alldeles klart ådagalagdt, att genom bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna del skulle uppstå i stället för ordning och enkelhet allehanda slag af oreda, omgångar och olägenheter, samt att förslaget i stället för en besparing skulle på dubbelt sätt medföra en ökad kostnad.

Att åter vi nu här på stående fot skulle inlåta oss på några modifikationer af förslaget att nedsätta arvodet för byggnadsintendenten till den ena eller andra summan utan föregående pröfning, utan stöd af något Utlåtande från vederbörande myndighet eller Utskott, tyckes mig vara en ordning, hvilken det ej torde vara skäl att införa, och derföre instämmer jag med dem, som yrkat afslag å Stats-Utskottets här gjorda framställning och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i denna del.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag, dels afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, dels vidare det ifrågavarande arvodets nedsättande till 1,500 R:dr, och dels slutligen samma arfvodes bestämmande till 2,000 R:dr. I nu nämnda ordning afgåfvos propositioner på dessa yrkanden, och då de alla besvarades med blandade ja och nej, upptog Herr Talmannen ånyo propositionen på bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Denna proposition förklarades nu hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid nu begärd, och sedan till kontraposition antagits det förslag som afsåg ifrågavarande arfvodes bestämmande till 2,000 R:dr, skedde omröstningen enligt följande voteringsproposition:

Den som vill, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan under Litt. C. i 3:dje punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 22, be-

slutar, att det i detta moment omförmälda arfvode skall till oförändradt belopp fortfarande utgå,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beviljat det ifrågavarande arfvodet att utgå till nedsatt belopp af 2,000 R:dr.

Omröstningen utföll med 53 ja mot 123 nej, hvadan Kammaren beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

Mom. d.

Utskottets hemställan i detta moment förklarades hafva förfallit i följd af Kammarens rörande mom. c) nyss fattade beslut.

Punkterna 4 och 5.

Biföllos.

Punkten 6.

Biföllo; under erinran om det Kammarens beslut, som innefattade afvikelse från Utskottets förslag i 3:dje punkten mom. c.

Punkten 7.

Herr Brolin: Sedan Kongl. Fångvårdsstyrelsen nu, enligt hvad Utskottet meddelat, förklarat sig villig att vidtaga sådana åtgärder i afseende på förändring i de stadgar, på hvilka jag tagit mig friheten att fästa Riksdagens uppmärksamhet, så att den besparing jag derigenom åsyftat må kunna statsverket lämpligen beredas, så vill jag nu icke motsätta mig Utskottets förslag, utan medger för min del, att Utskottets hemställan må af Kammaren bifallas.

Vidare anfördes ej. Punkten biföllo.

Punkterna 8—11.

Biföllo.

Punkten 12.

Herr Jöns Pehrsson: Det synes vara en ganska lätt sak att få alla möjliga anslag bifallna, då Stats-Utskottet här till och med tillstyrkt, uti den nu föredragna punkten, att Riksdagen ville för nästkommande år å extra stat anvisa ett förslagsanslag af 10,000 R:dr att användas till bestridande af erforderliga kostnader, för den händelse Kongl. Maj:t skulle

förordna att under nämnda år en eller flera af Rikets Hofrätter skola arbeta å förstärkta divisioner. — Detta anslag är dock ett af dem, hvilka jag för min del anser vara alldeles obehöfliga och vill derföre å detsamma yrka afslag. Det är nemligen en allmänt känd sak, att ganska många ordinarie ledamöter i våra Hofrätter utom sina ordinarie befattningar äfven innehafva fem å sex andra särskilda privata tjenster, och jag är alldeles öfvertygad derom, att om en hvar skötte sin tjänst inom Statens verk endast och allenast samt dervid rätt använde tiden, så skulle icke några förstärkta divisioner uti rikets Hofrätter blifva behöfliga för balansernas utarbetande; på denna grund yrkar jag afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Ola Bosson Olsson: Jemte det jag instämmer med den föregående talaren i afseende på det mindre nödvändiga uti att bevilja det begärda anslaget, anhåller jag att för denna min åsigt få framlägga ännu några skäl. Det är visserligen ganska nyttigt och viktigt, att de till Hofrätterna inkomna målen afgöras så snart som möjligt och icke derstädes hopas; detta medger jag mer än gerna, men jag tror för min del, att man för ernående af detta syftemål har andra utvägar än att låta Hofrätterna arbeta å förstärkta divisioner. Mig synes nemligen, att Hofrätternes embets- och tjänstemän nu åtnjuta allt för lång semester, och att om en annan arbetsordning för dem utfärdades, de skulle medhinna långt mera arbete än det som nu af dem verkställas. Jag betvivlar ock högeligen, att det finnes några andra tjänstemän inom vårt land, som åtnjuta sådana ferier som Hofrätternas tjänstemän, och den som vill läsa igenom och taga närmare del utaf den af Kongl Maj:t för Hofrätterna den 15 September 1858 utfärdade arbetsordning, lär nog finna, att allt för mycken ledighet blifvit med frikostig hand desse Statens tjenare lemnad. Mitt yrkande blifver alltså, såsom jag förut haft äran nämna, att det i förevarande punkt begärda anslag af 10,000 R:dr icke må af Kammaren beviljas.

Herr Ake Andersson: Jag är helt och hållgt förekommen af den föregående talaren, Herr Ola Bosson Olsson, och inskränker mig alltså till att endast begära afslag på Utskottets hemställan i förevarande fråga.

Grefve Posse: Man må nu hafva hvilken uppfattning som helst om den för Hofrätterna utfärdade arbetsordning, så måste vi väl dock medgifva, att den ännu är gällande lag, hvilken, så länge den icke undergått någon förändring, — och någon sådan har ej blifvit ifrågasatt — måste lända till efterrättelse. Ett faktum är emellertid, att de till Hofrätterna inkommande mål först efter lång tidsutdrägt hinna afgöras; och då stor olägenhet uppstår för folket i hela landet, derigenom att rättvisan icke nog skyndsamt skipas, utan de rättsökande måste vänta på afgörandet af sina rättstvister, så finner jag för närvarande ingen annan utväg till afhjelpande af denna olägenhet än att bifalla Utskottets hemställan, så att Hofrätternas arbetskrafter må förstärkas till hvad behofvet kräfver. Finner man verkligen, att Hofrättens embets- och tjänstemän hafva allt för litet att göra, så kan den nu gällande arbetsordningen frandeles förändras. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sahlström: Under den tid Riksdagen varit tillsammans, har jag hört sägas, att rättegångarnes antal under de sednare åren förminskats isynnerhet vid häradsrätterna på landet, och då detta förhållande synes vara fullt konstateradt, synes mig deraf böra följa, att äfven Hofrätternas arbete borde förminskas, åtminstone icke förökas så, att man fordrar inrättande af flera divisioner, såsom Kongl. Maj:t under de sednare åren ej så sällan föreskrifvit. Utaf den för rikets Hofrätter år 1858 utfärdade arbetsordning finner man, att en hofrättsledamot eger under året ledighet tretton dagar i Januari, 12 dagar i April, 90 dagar under sommaren, 11 dagar i December, och 28 dagar dessutom på behagliga tider under sessionerna, eller sammanlagdt 5 månader och 4 dagar, om man icke inberäknar lördagarne, men med inberäkning af dessa 6 månader och 25 dagar, eller nära 7 månader; hvaraf åter synes att det egentliga arbetet sträcker sig till 23 veckor om året, med en daglig arbetstid af 4 timmar under fem dagar i veckan. Detta utgör en arbetstid af tillsammans 460 arbetstimmar om året eller omkring 1½ timma på hvarje dag. Jag anser således för min del denna ledighet vara alldeles för vidt utsträckt och långt större än som behöfves för att medföra en behöflig hvila från ett ansträngande arbete; och på denna grund, samt då jag dessutom håller före, att mera arbete än som nu af Hofrättens ledamöter i allmänhet presteras, af dem skäligen kan och bör fordras, kommer jag att för min del yrka afslag å Utskottets hemställan i förevarande punkt af Utlåtandet.

Grefve Sparre: Jag tillhör icke deras antal, som i allmänhet yrka förhöjning i embetsmännens aflöningar, men jag tillhör bestämdt dem, som fordra att de skola arbeta mycket och väl. Aldrig har jag dock trott eller föreställt mig, att man utaf dem, som verkligen arbeta mycket, skulle vilja fordra att de skola arbeta ännu mer. Att mäta det arbete våra hofrättsledamöter utföra efter de timmar, eller den tid, de tillbringa på embetsrummet, är i sjelfva verket en galenskap, ty det är i hemmet, vid skrifbordet, under genomläsande och noggrann pröfning af digra luntor, som det hufvudsakligaste af detta arbete utföres, det är der den juridiska tjänstemannen har sin mest ansträngande tjänstgöring; ingen må heller föreställa sig, att Hofrättens ledamöter blifva helt och hållet befriade från arbete äfven under ferierna. Vill man nu nödvändigt räkna ut denna ledighet efter veckor och dagar såsom den siste talaren företagit sig, så bör man dock åtminstone räkna rätt och icke rasande, såsom han behagat göra. Han säger nemligen, att arbetsordningen medgifver Hofrättens tjänstemän ledighet under tre månader sommartiden, hvilket, efter 4 veckor på hvarje månad, gör 12 veckor, hvarefter skulle återstå 40 veckors arbetstid; och om derifrån afdrages 3 veckors ferie vid jultiden och 1½ vid påsktiden, så återstår ändock en arbetstid af åtminstone 36 veckor, icke 23 veckor, såsom den ärade talaren påstod. Men tron I väl, mine Herrar! att dessa tjänstemän arbeta endast den tid de sitta på embetsrummen, och att de icke hafva full sysselsättning i hemmen, eller tron I väl, att de äro utan arbete äfven om sommarmånaderna? Nej, mine Herrar! de få nog föra med sig sina luntor antingen de vistas i staden eller på landet, och mödorna följa dem troget, hvarhelst de än vistas. Jag har sjelf under nio à tio års tid arbetat såsom ledamot i Hofrätt,

och jag kan heligt försäkra Eder, mine Herrar, att tyngre och mer ansträngande arbete än detta finnes ej.

Vilja vi derföre hafva en rättsskipning väl förd och fullt betryggande för allmänheten, samt vilja vi hafva skicklige domare, så böra vi icke allt för mycket öfveranstränga dem, ej låta dem i förtid utarbета sig, utan erkänna att deras arbete, som bör vara frukten af en mogen och noggrann öfverläggning, fordrar sin tid och en förmåga, som icke alltid är så lätt att finna eller står att ersätta, om den genom öfveransträngning går förlorad.

Jag har deltagit i Representationens arbete under många år, men under hela denna min långa riksdagsmannabana har jag aldrig hört talas om, att man satt i fråga att inbespara sådana anslag, som voro oundgängligen nödvändiga för rättsskipningens oafbrutna och behöriga gång; och olyckligt det land, der man ej erkänner denna sanning, och der man nekar till dylika anslag, för att hylla en i sådant fall högst olycksbringande sparsamhet. Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att här icke är fråga om att skapa några nya embeten, icke att inrätta ett nytt embetsverk, utan endast att bevilja ett tillfälligt anslag för att afarbetas en balans, och vid sådant förhållande kan jag icke föreställa mig, att Kammararen vill säga nej till ett sådant anslag. Det är icke heller första gången dylika anslag beviljas, och så snart behovet är afhjelpat, d. v. s. så snart balansen är afarbetad, upphör anslaget att vidare utgå. Jag kan för min del icke tro, att Kammararen vill lyssna till de yrkanden, som här göras om afslag, hvarigenom uppskof och hinder skulle uppstå för uppfyllandet af så många rättssökandes rättmätiga anspråk, och jag säger som Herr ordföranden i Stats-Utskottet, att, i fall man tycker att arbetsordningen är felaktig i så måtto, att den fordrar allt för litet arbete af de Statens tjenstemän, den angår, man då bör gå in till Kongl. Maj:t, med begäran om en förändring deruti, men låtom oss icke draga öfver oss all den rättmätiga klagan, som från hela vårt land skall störta öfver oss, ifall vi, genom afslag å denna Kongl. Maj:ts hemställan, blifva orsak dertill, att viktiga rättstvisters afgörande blir försenadt och fördröjdt; hvad betyder väl ett litet anslag af 10,000 R:dr för ett år mot alla de fördelar, som genom beviljande deraf kunna vinnas. Vi känna alla det ringa arfvode, som tilldelas de adjungerade ledamöterna i Hofrätterna, ett arfvode så knappt och obetydligt, att det är förunderligt att någon kan och vill åtaga sig ett mödosamt och ansträngande arbete för en dylik ersättning, och Staten kan verkligen lyckönska sig att för så billigt pris få uträttade arbeten, som under andra förhållanden, skulle kosta densamma mångdubbelt mer.

Mine Herrar! Jag vågar, på grund af hvad jag nu anført, varmt förorda bifall till den af Utskottet i denna punkt gjorda hemställan.

Herr Axel Bergström: Det är i sanning med stor tvekan jag uppträder för att yttra mig i föreliggande fråga. Å ena sidan motser jag nemligen obehaget att från åtskillige efterföljande talare få uppbära förebråelser att tala i eget intresse, att hafva de obotfärdiges förhinder, att söka bereda embets- och tjenstemän fördelar med mera sådant, som man alltid i frågor af beskaffenhet som denna får höra från vissa

håll i Kamraren. A andra sidan eger jag en så fullständig kännedom om Hofrätternas arbetsordning och allt hvad dit hörer, att det vore att svika min pligt, om jag underlåte att meddela de upplysningar, hvilka ingen inom denna Kamraren bättre än jag är i tillfälle att meddela, och som utan tvifvel, om man deråt skänker uppmärksamhet och förtroende, skola bidra till att reda frågan. Det är mig motbjudande att försäkra, att dessa upplysningar äro fullt tillförlitliga; men med afseende å den vana, här i allmänhet förefinnes att uttala tvifvelsmål om trovärdigheten af meddelade utgifter, anser jag mig redan på förhand böra förklara, att hvad jag nu kommer att yttra är sanning, endast sanning, fullkomlig sanning.

Till en början torde det tillåtas mig att närmare än hittills skett uppgifva, under hvilka tider Hofrätterna i sin helhet hafva ferier och arbetet således ligger neder. Detta inträffar först under tiden från och med den 21 December till och med den 13 påföljande januari. Under nämnda tid sammanträder Hofrätt i allmänhet icke, utan endast så ofta den har att handlägga ärenden af beskaffenhet att icke tåla uppskof, utan kräfva ett skyndsamt afgörande. Den, som finner något att anmärka vid denna ferietid, torde böra erinras derom, att under samma tid infaller den kristna världens största högtid, och att, så vidt jag har mig bekant, intet kristet land i världen finnes, der icke domstolarne hafva dylika julferier. Till och med de hedniske Romarne hade tider och dagar, då rättstvister fuge hvila och man ej egde gå till rätta med hvarandra. På detta förhållande berodde den bekanta indelningen af dagarne i dies fasti och nefasti, hvarom kännedomen till en början utgjorde en patrieciernes hemlighet. Andra ferietiden inträder med Onsdagen före Påsk och slutar med Fredagen efter Påsk. Såsom hvar man vet, infalla derunder änyo tre stora kristliga festdagar, hvilka, då man vill beräkna, huru många månader och dagar på året en hofrättsledamot är ledig, icke kunna och få tagas i betraktande. Äfven under nämnda ferietid sammanträder dock Hofrätt, så ofta beskaffenheten af inkommande ärenden det fordrar. Under inga andra tider på året ligger hofrättsarbete neder; men hvarje hofrättsledamot är enligt arbetsordningen berättigad att åtnjuta semesterledighet under tre månader på året, d. v. s. tre fulla kalendermånader, eller något mera än 12 veckor, såsom representanten för Wenersborg uppgaf. Denna rättighet att åtnjuta semester är urgammal och tillkommer icke ensamt hofrättsledamöter, utan äfven ledamöterna i Konungens Högsta Domstol och militärer. Med visshet vet jag, att jemväl ledamöterna samt embets- och tjenstemännen i rikets kollegier årligen åtnjuta semesterledighet, ehuru jag icke eger närmare kännedom, huru semesterväsendet inom sistnämnda embetsverk är ordnad.

Man gör sig skyldig till stort misstag, om man antager, att hofrättsledamot i allmänhet under semestertiden är alldeles fri från embetsgörömmål. Semestern är nemligen icke ensamt afsedd för ledighet, utan äfven för utarbetande af vidlyftigare och svårare mål, hvilka icke under löpande session kunna göras färdiga till föredragning samt för författande af skriftliga berättelser i instämnda och vädjade saker. Om än en och annan ledamot, hvilken arbetar med större lätthet, förmår att under löpande session så koncentrera sitt arbete, att han undansköter äfven det, som eljest

skulle falla på semestern, allt i afsigt att kunna egna denna åt annat än egentliga embetsgöromål; så kan jag försäkra, att det åter gifves andra ledamöter, hvilka icke kunna underkasta sig ett så koncentreradt och öfveranstängande arbete, utan måste jemväl under semestern sysselsätta sig med egentliga embetsgöromål. I sådant afseende måste man beräkna icke hvad en och annan lyckligare utrustad, utan hvad flertalet i allmänhet förmår åstadkomma.

Vidare är det en villfarelse att antaga, att i och med detsamma semester inträder för en hofrättsdivision, den kan genast upplösa sig. Besluten i de under den tid, som närmast föregår semestern, afgjorda mål måste först uppsättas och af samtliga ledamöterne justeras samt expeditionerne af dem underskrivas. Först sedan sådant skett inträder fullkomlig ledighet för ledamöterne, hvilka då ega frihet att afresa från residensstaden. Jag känner fall, då hofrättsdivisionen af nämnda anledning måst efter semesterns inträdande fortsätta med arbetets afslutning ända till 14 dagar, ja tre veckor. Detta är i synnerhet händelsen, då semestern infaller den 1 Maj, innan den vackrare årstiden inträdt. Upplöser sig deremot, för åtnjutande af semester, en hofrättsdivision t. ex. den 1 Augusti, så kan det insträffa, att den inom kortare tid, än här ofvan blifvit uppgifven, afslutar sitt arbete och blifver i tillfälle att åtskiljas; men detta resultat vinnes endast genom ett utomordentligt ansträngdt arbete under den tid, som närmast föregår semestern. Och därför att ledamöterne för att få njuta ledigheten under den vackraste månaden af året underkasta sig ett utomordentligt arbete; eger man ej rätt påfordra sådant året om under vanliga förhållanden. Jag försäkrar, att arbetstiden för en hofrättsledamot i medeltal uppgår till omkring 8 å 10 timmar på dagen; och längre kan den icke utsträckas utan men och fara för hans helsa och välbefinnande. Ett ansträngdt själsarbete i förening med ett stillasittande lefnadssätt är, såsom hvar man vet, i hög grad egnadt att undergräfvä äfven den starkaste helsa.

Ännu en annan sida af saken måste jag här framhålla. Domarens kall förutsätter vetenskapliga insigter och studier. Skall hans verksamhet icke sjunka ned till en slentrian, måste han alltjemt fortsätta sina studier och följa med rättsvetenskapens utveckling. Han får icke anse sin vetenskapliga bildning såsom afslutad, utan städse söka förkofra densamma. Under den praktiska tjenstgöringen lemna de löpande göromålen en hofrättsledamot icke tid och ro att idka sammanhängande vetenskapliga studier. Väl förmår han att i fråga om ett särskildt rättsinstitut, på fullständig insigt hvori möjligheten att rätt afdöma en verserande rättstvist beror, någorlunda sätta sig in i dit hörande litteratur; men sammanhängande och fruktbarande vetenskapliga rättsstudier himner han, på sätt jag haft äran nämna, icke att idka under pågående tjenstgöring. Deremot egnar sig semestern förträffligt till idkande af sådana studier; och jag vågar försäkra, att, om än en och annan hofrättsledamot försummar slika studier, de dock finnas, hvilka klart inse behofvet deraf och därför äfven anslå all den tid af semestern, hvaröfver de kunna förfoga, åt denna sysselsättning. Slutligen får man väl erkänna, att hofrättsledamöter, i likhet med andra menniskor, äfven behöfva någon tid för rekreation, hvilat och

helsovård. Varda nu alla af mig anförda förhållanden och omständigheter tagna i behörigt öfvervägande, torde jag kanske kunna af en och annan inom denna Kammaren få påräkna ett medgifvande, att den lagbestämda senestertiden af tre månader skäligen icke kan anses för lång.

Stats-Utskottets Herr ordförande har med rätta anmärkt, att nu icke är eller kan blifva fråga om ändring af arbetsordningen för Hofrätterna; utan att bereda utväg för dem att afarbete den balans, hvilken uppkommit och förefinnes, oansedt de arbetat i full öfverensstämmelse med samma arbetsordning, hvilken är att anse såsom gällande lag och måste tjena till efterlefnad, intilldess andra bestämmelser blifva satta i stället derför. Antalet af oafgjorda mål växer för hvarje år, derföre att årligen inkomma flera, än under samma tid med nuvarande arbetsstyrka kunna bringas till afgörande. Vid sådant förhållande bör Kammaren betänka sig två gånger, innan den genom att afslå Regeringens ifrågavarande anslagsfordran motverkar dess afsigt att påskynda rättsskipningen. Vid sistlidne riksdag beviljade denna Kammare utan nämnvärd öfverläggning ett förslagsanslag af 20,000 R:dr till bestridande dels af kostnader för utarbetande af förslag till ny utsökningslag och till beredande af andra lagförslag, som blifvit af Riksdagen begärda och ej kunde inom Justitie-departementet utan särskildt biträde utarbetas, och dels af adjunktionsarfvoden och andra kostnader, som kunde erfordras, i händelse Kongl. Maj:t skulle förordna, att under innevarande år en eller flera af rikets Hofrätter skulle förstärkas med en division utöfver det å stat uppgjorda antal. För min del kan jag icke inse något skäl, hvarföre Kammaren mera nu än då skulle förvägra ett anslag, hvilket för nästa år skulle utgå endast med halva beloppet emot hvad som anvisats för innevarande år. Behovet af balansens afarbetande är för närvarande lika stort, om icke större än i år.

Representanten för Wenersborg har redan fästat Kammarens uppmärksamhet på det utomordentligt billiga pris, hvarför man provisoriskt kan uppsätta en hofrättsdivision, bestående, enligt lag, af fem ledamöter, och dymedelst åstadkomma minskning af de balanserade oafgjorda målens antal. Hvarje adjungerad ledamot undfår såsom adjunktionsarfvode 100 R:dr i månaden. Med beräkning af nio arbetsmånader utgör således kostnaderna för anskaffande af fem adjungerade ledamöter icke högre belopp om året än 4,500 R:dr. Funnes icke utsigter att genom sådan tjenstgöring bereda sig meriter för framtida befordran, sannerligen någon skulle finnas benägen att åtaga sig ett så svårt och mödosamt arbete mot en så ringa godtgörelse under en tid, då man med större lätthet kan bereda sig en betydligt större årlig inkomst på andra lefnadsbanor. Arfvodet 900 R:dr motsvarar knappt hvad en vanlig bokhållare eller bodbetjent i en mindre stad kan påräkna i emolument af sin befattning.

Stats-Utskottets ordförande har sjelf en gång i tiden tjenstgjort såsom adjungerad ledamot i Hofrätt. Han är således fullkomligen i tillfälle att vitsorda sanningen af hvad jag här ofvan rörande hofrättsledamöternes arbetstid med hvad dertill hörer yttrat. Hans adjunktion inföll dock å en tid, då arbetet var mindre betungande än nu, ity att en hofrättsdivision då bestod af 6, men nu består af 4 föredragande ledamöter; hvilket förhållande föranlett en tillökning i göromålen af 50 procent.

Ordningen för hvarje ledamot att föredraga återkommer nu en half gång oftare än förr.

På grund af hvad jag haft äran anföra yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag, och lägger Kammarens samtliga ledamöter på hjertat, att om, genom förvägran af det begärda anslaget, rättsskipningen försenas i sin jemna och behöriga gång samt antalet af mål, hvilkas afgörande fördröjes, i oroande grad tilltager, ansvaret därför drabbar Kammaren; ett ansvar som jag anser för tungt för Kammaren att bära.

Herr Sahlström: En föregående talare har behagat påstå, det jag räknat orätt uti mina uppgifter angående den ledighet, som under årets lopp kan tillkomma en ledamot af våra Hofrätter, men då jag hållit mig till sjelfva ordalagen uti den för Hofrätterna gällande arbetsordning, så vet jag verkligen icke, huru några oriktigheter skulle kunna hafva influtit uti mina uppgifter. Deraf synes ju alldeles uppenbart och tydligt framgå, att hofrättstjenstemännens ferier bestå af ledighet under 13 dagar i Januari, 12 dagar i April, 90 dagar under sommaren, 11 dagar uti December, och 28 dagar under den tid under pågående session ledamöterna sjelfve behaga utvälja, alldeles såsom jag förra gången hade äran nämna, eller sammanlagdt fem månader och fyra dagar, om man icke inberäknar Lördagarne, hvilka äfven, enligt arbetsordningen, äro undantagne från allt arbete, åtminstone på embetsrummen. Således, om jag äfven vill gå så långt, att jag vill afräkna dessa dagar från den ledighetstid jag förut omnämnde, så återstå ändock odisputabelt omkring 20 veckor af året, som dessa Statens tjenstemän ega att för egen del disponera. Jag anser mig dermed hafva bevisat, det jag icke tagit fel i den af mig gjorda beräkningen, och yrkar fortfarande afslag å den af Utskottet gjorda framställningen om beviljande af ett anslag å 10,000 R:dr för det härmed afsedda ändamålet.

Herr Jöns Persson: Herr Talman! mine Herrar! Efter hvad som företedde sig vid öfverläggningen angående tredje punkten af förevarande Betänkande, då man nemligen såg, huru omöjligt det är att få indragen en tjenstebefattning, som dock Utskottet ansett vara numera obehöflig, så synes det vara föga att hoppas på ett afslag till denna punkt. Men detta oaktadt, så påyrkar jag likväl afslag, emedan jag finner det icke vara visadt, att behofvet verkligen påkallar att Hofrätterna nu måste förstärkas med öfvertaliga divisioner. Till och med Utskottet har härom icke yttrat sig bestämdare, än att en sådan åtgärd synes vara erforderlig; och vid sådant förhållande kan icke jag medgifva ytterligare anslag. Icke är det underligt att representanten från Christianstad förordar bifall till denna punkt, eller att han så vidlyftigt ordar om de ansträngande göromål, som taga i anspråk en hofrättsledamots alla krafter; och jag kan härvid icke underlåta att beklaga alla de rättsökande i landets sydligaste landskap, som under riksdagstiderna icke kunna draga nytta af hans utmärkta förmåga. Då man vet, att Statens embets- och tjenstemän ofta vid sidan af sitt embete sköta helt andra tjenester, i det att de uppträda än såsom direktörer i enskilda jernvägsbolag och privatbanker, än såsom redare för ångbåtar och än i många andra olikartade befattning-

gar, så kan väl ingen med rätta påstå, att deras tid är fullt upptagen i Statens tjenst. Man må väl med skäl kunna fordra, att Hofrättens tjenstemän, med hvilka förhållandet är enahanda, skola mera egna sig åt den tjenst, för hvilken de njuta lön af Staten, och man bör derföre icke lägga fingren emellan, utan yrka att de skola göra mera nytta för sig än hittills. Jag vidhåller derföre mitt yrkande om afslag på denna punkt.

Herr Ola Jönsson: För min del kan jag icke anse denna fråga vara af sådan vikt, att någon medborgares välfärd skulle sättas på spel, om det begärda anslaget icke blefve bifallet af Riksdagen. Det kan möjligen tyckas, att en summa af tiotusen Riksdaler är en obetydlighet, men äfven om så vore, så kan jag dock icke tillstyrka en sådan utgift, då behovet icke oundgängligen kräfer densamma, emedan jag af erfarenhet vet att, då ett anslag en gång blifvit beviljadt, det är mycket svårt att sedermera, då behovet upphört, få detsamma indraget. Man har varit i tillfälle att inhenta, det balans af oafgjorda mål förefinnas i Göta och Skånska Hofrätterna, men icke uti Svea Hofrätt. Man vet äfven, att de förstnämnda Hofrätterna under förra året arbetat å förstärkta divisioner, och då de göra det äfven under innevarande år, så är det sannolikt, att någon balans icke skall förefinnas vid detta års utgång och då kan det ej vara behöfligt för dessa Hofrätter att arbeta å förstärkta divisioner.

Det har förut blifvit nämndt, att Hofrätternas ledamöter äfven pläga sysselsätta sig med helt andra göromål än dem, som tillhöra deras tjenster. Jag vill icke tala mycket derom, ehuru jag hört uppgifvas om en sådan ledamot, att han har en hel mängd uppdrag af enskild beskaffenhet sig anförtrodda. Men eftersom Herr Bergström, efter hvad jag hörde, nyss begärde ordet, så lärer väl han, som har noggrann kännedom om den saken, icke underlåta att derom lemna vidare upplysningar. Vi måste medgifva, att den semester, som Hofrättens ledamöter åtnjuta, icke är för lång, ty nog är en tid af tre till fyra månader om året behöflig, för att de skola kunna återhemta krafterna; men jag tror att, om alla ledamöter i Hofrätterna under den öfriga tiden af året gjorde hvad de skäligen borde, de skulle hinna med vida mera än nu är förhållandet, och då skulle så stora balanser af oafgjorda mål ej heller kunna uppkomma.

På grund af hvad jag anfört får jag instämna med dem som påyrkat afslag till denna punkt i Betänkandet.

Hans Excellens Herr Justitie Statsministern De Geer: Förevärande fråga rör, såsom äfven åtskillige talare redan anmärkt, egentligen endast huruvida Riksdagen vill anvisa ett förslagsanslag af 10,000 R:dr, att användas för den händelsen att balansen af oafgjorda mål i en eller annan af Hofrätterna skulle göra det nödigt att samma Hofrätt arbetade på förstärkta divisioner, så att rättsskipningen icke måtte blifva allt för långsam. Man har anfört, att sådant icke skulle vara för framtiden behöfligt, emedan rättegångarnes antal vore i betydligt aftagande. Det är väl sannt att så varit händelsen någon tid vid underrätterna, men i Hofrätterna eger ett alldeles motsatt förhållande rum, enär de rättssökande dit fullfölja sin talan vida mera än förut.

Af Hofrätternas arbetsredogörelser för åren från och med 1864 till och med 1868 inhemtas nemligen, att antalet af de till samtliga Hofrätternas inkomna mål, som förstnämnda år utgjorde 12,802, sedermera i nästan oafbruten fortgång stigit, så att det under år 1868 uppgick till 14,699. För år 1869 har arbetsredogörelse icke ännu inkommit, till följd hvaraf jag ej är i tillfälle att lemna upplysningar för det året. Men de från 1868 balanserade målen utgjorde i Svea hofrätt 923, i Göta 1,264 samt i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge 1,183; och detta fastän Svea Hofrätt på hösten samt Hofrätten öfver Skåne och Blekinge i fyra månader under samma år arbetade på förstärkta divisioner. Häraf synes det vara nästan påtagligt, att den stora balansen åtminstone i någon bland Hofrätternas skall komma att kräva en öfvertalig division under nästkommande år. Det ankommer på Riksdagen att afgöra, huruvida sådant skall kunna ske. Naturligtvis låter det sig icke verkställas, om icke det ifrågavarande anslaget beviljas, och följden blir då den, att rättsskipningen går långsammare än hittills.

Då diskussionen härstädes utvecklats sig till en fråga, huruvida icke Hofrätternas arbetsordning innefattar så felaktiga bestämmelser, att en ändring i densamma skulle kunna åstadkomma en större arbetsprodukt, anser jag mig böra anmärka, att en diskussion inom Kammaren icke kan leda till någon tillförlitlig öfversigt, huru dermed verkliga förhållningarna sig. Jag vill dock upplysa, att, innan arbetsordningen utfärdades, den hade varit föremål för grundlig behandling af en komité, som noggrannt pröfvade alla omständigheter. Och, så vidt jag kan döma i denna fråga, så äro Hofrätternas ledamöter så sysselsatte och upptagne af sina embetsgöromål, att, om dessa påökades, sådant åtminstone för många skulle leda till öfveranstängning. Att en eller annan finnes bland dem, som, till följd deraf att han arbetar med stor lätthet eller möjligen med något mindre noggrannhet, kan hafva jemväl andra befattningar om hand, är väl möjligt; men hvilket yrke upptager väl så helt och hållet tiden, att det icke lemna några stunder lediga, som kunna egnas åt andra göromål? Huru felaktigt det är att framställa antalet af de timmar hofrättsledamöterna äro samlade på embetsrummet såsom måttet af deras arbete — det är redan påpekadt. En sådan måttstock är lika felaktig i afseende på Hofrätternas som i afseende å många andra embetsverk och föranleder till samma misstag, som en man t. ex. skulle anse, att Stats-Rådets ledamöter hade synnerligen lediga platser, derföre att de vanligen icke samlas i konselj oftare än en gång i veckan under riksdagarne och två gånger den öfriga delen af året.

Herr Axel Bergström: Jag har begärt ordet, icke för att replikera Herr Jöns Pehrsson — jag replikerar aldrig. Herr Jöns Pehrsson — utan för att bemöta hvad Herr Sahlström, med ledning af uppgifter, hvilka förekomma uti dagens nummer af en här i staden utkommande tidning, som Herr Sahlström under sitt föredrag hade framför sig, oriktigt och förvillande anfört derom, att hofrättsledamot enligt arbetsordningen åtnjöt tjänstledighet för vårdande af enskilda angelägenheter fjorton dagar under hvarje session eller tillsammans 28 dagar under året. Det är sannt, att, enligt arbetsordningen, Hofrätten eger bevilja ledamot så lång

ledighet, som Herr Sahlström uppgifvit; men deraf följer ingalunda, att ledamöterna i allmänhet begagna sig af denna ledighet. Hvad som endast förekommer såsom undantag, har af Herr Sahlström skildrats såsom regel. Anledningen till stadgandet finnes utan svårighet vara den, att förfall för hofrättsledamot att tjenstgöra, vare sig sådant härrör af döds- eller sjukdomsfall inom hans familj eller af trängande behof att för enskilda angelägenheters vårdande företaga en resa eller annan sådan anledning, kan inträffa så plötsligt, att han icke hinner hos Kongl. Maj:t göra underdånig ansökning om behöflig ledighet och afvakta Kongl. Maj:ts bifall dertill. Vid sådant förhållande är det Hofrätt medgifvet att bevilja ledamot den sökta ledigheten under vilkor, att den icke utsträcket utöfver 14 dagar och ej meddelas oftare än en gång hvarje session. Hofrätt eger pröfva de skäl, som anföras för begäran om slik ledighet; och den ledamot, som undfår sådan, måste sjelf afföna den vikarie, Hofrätten i hans ställe förordnar; hvarjemte anmälan derom skall göras hos Kongl. Maj:t. Tjensten ligger således icke under tiden neder; och någon kostnad för dess upprätthållande drabbar icke statsverket.

Hvad angår Herr Ola Jönssons till mig riktade uppmaning, så kan jag icke tillerkänna Herr Ola Jönsson befogenhet att till mig framställa någon interpellation. Det må vara nog för honom att han eger interpellera Konungens rådgifvare. Äfven om Herr Ola Jönsson i allmänhet kunde anses berättigad att till mig ställa spørsmål, skulle jag dock i förevarande fall icke vilja gå till mötes hans önskan att neddraga diskussionen till behandling af rent personliga förhållanden, alldeles främmande för vår nuvarande öfverläggning. För min del vill jag icke medverka dertill, att grundlagens förbud mot inblandning i Kamrarnes öfverläggningar af personliga förhållanden öfverträdes; ty för mig har grundlagen ännu betydelse, och, så vidt jag inser och förstår, vill jag städe ställa mig dess bud till efterrättelse.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Om det är nödvändigt att rättsskipningen går sin jemna gång utan lång tidsutdrägt, så är det ock nödvändigt, att Kongl. Maj:t har tillgång till de medel, som äro oundgängliga, derest ett sådant resultat skall kunna ernås. Af egen erfarenhet känner jag de olägenheter, som äro en nödvändig följd af den långsamma rättsskipningen i Hofrätterna, och derfore vet jag huru nyttigt det vore, om dessa olägenheter kunde förekommas. För min del anser jag det vara orätt och oklokt att afslå detta anslag, och jag yrkar derfore bifall till Utskottets förslag härom.

Herr Printzensköld: Då jag i sjutton år tillhört en af våra Hofrätter, har jag fått fullständig kännedom om de trägna och stundom verkliga ansträngande göromål, som åligga Hofrätternas ledamöter, och jag kan derfore på grund af egen erfarenhet till alla delar instämma uti hvad den ärade representanten från Christianstad derom anført. Visserligen är det sannt, att dessa embetsmän hafva ledighet omkring fem månader om året; men icke må man tro, att de under denna tid äro sysslöse och kunna lägga armarna i kors, ty de måste då studera sig in i och till afgörande förbereda sådana rättegångar, som äro af den vid-

lyftiga beskaffenhet, att de omöjligen skulle kunna hinna med att under sjelfva sessionerna derom taga den fullständiga kännedom, som är alldeles nödvändig. Man har här sagt, att en del bland Hofrätternas ledamöter äfven hafva enskilda befattningar; ja, det må ega sin riktighet, att så understundom sker, men så länge ingen kan visa, att de i följd häraf icke tillbörligen sköta sina embetsåligganden, torde man ej heller ega rättighet att, på sätt som skett, lägga dem till last ett förhållande, som ej skadar och således ej heller lär röra någon.

Hvad angår balansen af oafgjorda mål, så är jag i tillfälle upplysa, att densamma i Göta Hofrätt äfven under förra året icke obetydligt ökades, ehuru denna Hofrätt då någon tid arbetade på öfvertaliga divisioner.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att här icke är fråga om någon minskning i hofrättsledamöternas embetsgöröml, utan endast att för befordrande af lagskipningens behöriga gång bevilja ett obetydligt anslag, som måhända skulle vara öfverflödigt, derest icke en eller annan af den bland Kammarens ledamöter, som här uppträdt mot anslaget, i likhet med många andra droge obetydliga och tvätydiga rättgångar under Hofrätternas pröfning. Jag påyrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Wikström: Då jag begärde ordet, så tycktes mig diskussionen något länge hafva rört sig på ett område utanför det ämne, som egentligen föreligger; men då genom Hans Excellens Herr Justitie-statsministern frågan blifvit ställd på dess för bedömandet rätta ståndpunkt, så är hvad jag ämnade säga alldeles öfverflödigt; och jag afstår därför från ordet.

Herr Hierta: Visserligen anser jag det vara både nyttigt och nödigt — ja, till och med möjligt — att åstadkomma besparingar i statsverkets utgifter, men jag tror dock icke, att man med fördel kan åstadkomma sådana i de utgifter, som utgå för Hofrätternas behof.

Herr Justitie-statsministern har nyss upplyst, att antalet af de mål, som under år 1868 inkommo till Hofrätterna, utgjorde 14,690. Om man jemnt fördelar dessa mål på Hofrätternas tio divisioner, så komma 1,469 på en hvar bland dem, och om man vidare från året afräknar de 120 dagar, under hvilka hofrättsledamöterna åtnjuta ledighet, så återstå 240 arbetsdagar. Man finner då, att hvarje division har i medeltal sju mål dagligen att afgöra. Detta är i sanning ett drygt arbete. Man vet derjeme att desse embetsmän måste under minst fyra timmar om dagen dels föredraga sina mål, dels afhöra de öfriga föredraganderne med den mest spända uppmärksamhet, så att ingenting af vikt lemnas oanmärkt, och att detta understundom likväl icke är tillfyllest, emedan många processer äro af den vidlyftiga och invecklade beskaffenhet, att alla dithörande handlingar och skriftvexlingar måste bland ledamöterna cirkulera för särskild granskning. Då man besinnar allt detta och tillika vet, att ett misstag, som ju lätt kan begås, då parterna understundom söka föra domaren bakom ljustet, kan föranleda ansvar för denne, så inser man ock hvilket ansträngande arbete åligger desse embetsmän. Ja, jag tror mig

kunna påstå, att detta är bland det mest ansträngande, som någon kan hafva sig ålagdt. Det tärer på såväl själs- som kroppskrafterna; och man känner, att det finnes en särskild sjukdom, som här i Stockholm benämnes hofrättssjukan, och som består i en allmän nervsvaghet, för hvilken många råkat ut, ehuru de dock fört det mest reglerade lefnadssätt.

Jag hade föreställt mig, att icke någon diskussion skulle uppstå om denna punkt i Betänkandet, men då likväl så skett, har jag ansett mig böra framhålla dessa omständigheter, hvilka böra beaktas af alla och icke minst af dem som påyrkat afslag.

Herr Ola Jönsson: Jag hoppas, att Kammarens Herrar ledamöter, likasom ock Herr Bergström, skola finna, att jag till honom icke framställt någon interpellation, utan endast en höfelig anhållan att han ville lemna upplysning om ett här anmärkt förhållande. Men det har icke behagat honom att lemna denna upplysning, och det är hans rättighet att låta bli; man kan väl hjälpa sig den förutan.

En talare har nyss yttrat, att man icke hade rättighet att omnämna, det åtskillige hofrättsledamöter skött flera enskilda tjänster, om man icke kunde visa, att de just derföre försummade sina embetsåligganden. Men jag hemställer till Kammaren, huruvida det kan vara möjligt att sådana kunna rätt fullgöra sin skyldighet. Det har blifvit för mig upplyst, att en hofrättsledamot har ända till tio å tolf enskilda befattningar; och jag må väl fråga om någon kan tro, att denna i sitt embete gör allt hvad man kan hafva rättighet att fordra?

Jag vidhåller derföre mitt yrkande om afslag.

Herr Jan Andersson: Som jag såväl inom afdelningen som i Utskottet deltagit i tillstyrkande af ifrågavarande anslag, så vill jag tillkännagifva, att jag fortfarande håller fast dervid. Det har blifvit nämndt, att man tror sig ega skäl till klander emot Hofrätterna, derföre att det skulle gå för långsamt och smått med ärendernas behandling derstädes. Men jag tror, att detta klander bör drabba icke Hofrätterna utan Representationen, derest den vägrar dem det anslag, hvarigenom en större skyndsamt kan möjliggöras. Jag yrkar derföre bifall till punkten.

Herr Staaff: Att Hofrätternas organisation och arbetssätt likasom många andra embetsverks och inrättningsars fordra en reform, det vill jag icke sätta i fråga, men det må vara en sak för sig. Nu är det fråga om något helt annat. Ett gifvet faktum är, att den förstärkning af Hofrätterna, som utgör föremål för detta anslag, litet emellan visat sig behöflig och äfven hädanefter torde komma att erfordras. Under sådana förhållanden torde det vara oklokt att afslå det begärda anslaget. Jag tror för min del, att rättstillståndet i landet skulle komma att lida genom den ökade tidsutdrägt med tvisters och sakers afgörande, som blefve en följd, derest anslaget vägrades; och det missnöje, som derigenom skulle uppkomma, blefve sannerligen långt skadligare, än det anslaget beviljande kan komma att alstra. På sådana grunder, och under förklarande att jag ingalunda skall motsätta mig en omorganisation af Hofrätterna, när den ifrågakommer, yrkar jag bifall till denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Det är med anledning af yttranden utaf ett par Stats-Utskotts-ledamöter, hvilka förklarar, att om man skall göra några nedsättningar, det icke är tänkbart, att det kan ske i denna punkt, som jag nu begärt ordet. Man har omnämnt balansernas antal, målens antal och tjenstemännens antal och sålunda kommit till detta resultat. Men det har varit med tillfredsställelse jag hört, att icke ens en representant från Göta Hofrätt skulle kunnat motsäga mig deruti, att Hofrätternas ledamöter hafva många enskilda bestyr utom sina tjenster. Om derigenom också icke är visadt, att de försumma sina embetspligter, så innefattar det dock bevis, att om de kunna sköta dessa enskilda åligganden, deras tid icke är så fäsligt upptagen af tjensten. Jag tror likväl, att hvarje lön är afsedd för att dess innehafvare uteslutande skall egna sig åt det arbete, hvarför han derigenom får ersättning. Jag yrkar sålunda afslag och tror för öfrigt, att om målen derigenom skulle komma att något fördröjas, det icke vore en så stor olycka, då det efter min tanke vore egnadt att afsvälva processlystnaden.

Grefve Sparre: Jag vill göra nedsättningar i allt, der Herrarne kunna visa, att någon verklig besparing vinnes, men jag vill icke vara med om sådana nedsättningar, som hafva förluster till följd. Jag kan icke, såsom en föregående talare, anse för en vinst, att mål få vänta länge på afgörande, utan jag tror att de, som hafva en rättvis sak, också vilja hafva snar rättvisa.

Vilja vi hafva långsamhet i lagskipningen, dåsighet och liknöjdhet hos folket, nekom då detta anslag, mine Herrar, men om vi vilja hafva en snabb lagskipning, om vi vilja hålla folket vaket för sina intressen, vägröm det icke!

Under den långa tid, jag tillhört Representationen, har jag aldrig förr än i dag hört ifrågasättas att vägra ett anslag, som skulle befordra skyndsamt i rättsskipningen.

Man har såsom ett bevis för detta anslags obehöflighet anført, att ledamöter i Hofrätterna icke skulle vara mera upptagne af sina embetsåligganden, än att de hafva tid öfrig att egna åt åtskilliga enskilda uppdrag och befattningar. Jag skulle gerna vilja veta, hvilka dessa befattningar äro, men om så är förhållandet, får jag förklara, att menniskor finnas, som hinna mycket mera än andra, därför att de icke behöfva sofva så mycket. Jag är för min egen del särdeles generad af den förebräelsen, att jag skulle sysselsätta mig med alltför många både offentliga och enskilda uppdrag, men jag tror icke någon kan påstå att mitt embete deraf lider. Orsaken, hvarför jag kan hinna med mera än mången annan, ligger deri, att jag soffer mindre, och därför lär väl ingen kunna tilltala mig. Detta är nu en bisak, men om en eller annan embetsman finnes med förmåga att sköta åtskilligt bredvid sitt ordinarie embete, må man icke bedöma förhållandet i allmänhet efter sådana undantagsfall, ty det gifves en gräns för den menskliga arbetsförmågan.

Här är ju icke nu fråga om att tillsätta nya embetsmän eller bevilja nya anslag, utan att se till det icke den redan befintliga stora balansen i Hofrätterna fortfarande må ökas. Så snart balansen är slut, upphör den ifrågaställda

ifrågakämda divisionen, som skulle bestå af fem ledamöter, hvilka åttjutta i arvode 900 R:dr om året och göra samma tjänst, som de ordinarie ledamöterna, hvilkas lön uppgår till 3, 4 à 5,000 R:dr. Fem gånger 9 är 45, och således blir arvodet beloppet för de adjungerade ledamöterna 4,500 R:dr, i stället för 20,000 R:dr, hvartill de ordinaries lön skulle uppgå och således uppkommer en besparing på omkring 15,000 Riksdaler, ty om balanserna skulle fortgå, blefve nödvändigt att Hofrätterna förstärktes med ordinarie ledamöter.

Jag anhåller att de af Kammarens ledamöter, som icke känna till Hofrätternas arbetsordning, icke måtte misstaga sig och tro att nu är fråga om ett länge fortfarande anslag. Det är endast ett tillfälligt anslag, som upphör när balanserna blifvit undanarbetade.

Herr Ahlgren: För min del är jag varmt tillgifven sparsamhetsprincipen, hvars stränga tillämpande i förevarande fall emellertid, om man afser de rättssökandes intresse, skulle kunna sägas vara misshushållning; och jag ber dessutom få fästa uppmärksamheten på att hvad som nu blifvit begärdt, är endast hälften af hvad föregående Riksdag såsom förslagsanslag beviljade på denna hufvudtitel.

Jag kan icke låta oanmärkt passera ett yttrande af en föregående talare, att ledamöter i Hofrätterna finnas, som med sitt ordinarie embete förena fem eller sex andra befattningar. Häruti ligger öfverdrift, men nog kan det inträffa att en eller annan ledamot med familj och otillräcklig lön måste jemte skötande af sitt embete egna sig åt andra sysselsättningar, för att kunna försörja sig och de sina. Man måste, om detta förhållande kan anses klandervärdt, komma ihåg att en Hofrättsledamots lön icke är högre än att han, som oftast under en lång extraordinarie tid varit nödsakad att samla skulder, måste, så vida han icke eger enskild förmögenhet, genom biförtjenster söka förskaffa sin familj nödigt uppehälle.

Vidare har ordats om Hofrättsledamöternas ringa sysselsättning på embetsrummet och man har efter den tid, de der tillbringa, velat bedöma omfånget af deras arbete, men, mine Herrar, på detta rum sitta vi stundom endast några få timmar i veckan och åttjutta 10 Riksdaler om dagen, och om någon ville beräkna våra göromål allenast efter den tid, vi här vistas, skulle ju detta arvode vara en orimligt hög summa.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan och vill lägga Kammarerna på hjertat det gamla ordspråket: "Snabb rättvisa är dubbel rättvisa."

Herr Gumælius: Jag har begärt ordet, endast för att göra en anmärkning emot ett par yttranden, som blifvit fällda under denna öfverläggning. En talare, som ofta plägar orda om det skickliga och om sin aktning för grundlagen, har, i och med detsamma han i dag ånyo betonat, att man icke bör föra diskussionen in på det enskilda området, tillåtit sig ett skarpt utfall emot en af Kammarens ledamöter. En annan talare har, om jag rätt uppfattade slutorden i hans anförande, sagt, att det vore bättre, om åtskilliga talare, som yrka afslag, i stället sjelfva ville processa mindre. Jag ber att få inlägga min protest emot ett sådant sätt att föra diskussionen, helst af dem som uppträda med stora anspråk.

Öfverläggningen var slutad. Å de yrkanden, som blifvit framställda dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå, afgåfvos propositioner och då af dessa propositioner den förra förklarades besvarad med öfvervägande ja, begärdes votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i *tolfte punkten* af dess Utlåtande N:o 22,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen utföll med 111 ja mot 63 nej, och hade alltså Utskottets förslag bifallits.

De vid Utlåtandet fogade tabeller godkändes under förbehåll om de ändringar deri, som påkallades af Kammarens från Utskottets förslag skiljaktiga beslut.

§ 6.

Bordlades nu inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 4, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll; samt

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 26, angående reglering af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel; och

N:o 27, angående reglering af utgifterna under Riks-statens Sjunde Hufvudtitel.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.